

Evaluering av norsk deltakelse i og utbytte av Programmet for et Digitalt Europa (DIGITAL)

Rapport nr. 2-2026

SØA

Samfunns-
økonomisk
Analyse

Rapport nr. 2-2026 fra Samfunnsøkonomisk Analyse AS

ISBN-nummer:	978-82-8395-288-9
Oppdragsgiver:	Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet
Tilgjengelighet:	Offentlig
Dato for ferdigstilling:	08.01.2026
Forfattere:	Hanne Jordell, Maja Tofteng, Tomas Åström (Åström Analys AB), Gjermund Lanestedt (Capto AS)
Kvalitetssikrer:	Karin Ibenholt

Borggata 2B
N-0650 Oslo
Org.nr.: 911 737 752
post@samfunnsokonomisk-analyse.no

Forord

Samfunnsøkonomisk Analyse har, i samarbeid med Capto AS og Åström Analys AB, evaluert Norges deltakelse i og utbytte av EU-programmet Programmet for et digitalt Europa (DIGITAL). Formålet med evalueringen er å gi Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet et kunnskapsgrunnlag som kan brukes i vurderinger om deltakelse i framtidige programmer. I evalueringen ser vi nærmere på:

- DIGITAL-programmets relevans for Norge og sammenhengen med andre EU-program og EU-initiativ
- Oppfølgingen av programmet, herunder om det er behov for endringer i slutten av programperioden
- Resultater, nytte og gevinster ved deltakelse så langt
- Konsekvenser av eventuelt ikke å delta i DIGITAL eller tilsvarende programmer framover

Vi vil takke departementet for et spennende prosjekt, og til alle våre informanter som har bidratt med verdifull innsikt.

Oslo, 8. januar 2026

Hanne Jordell

Prosjektleder

Samfunnsøkonomisk Analyse AS

Sammendrag

Programmet for et digitalt Europa (DIGITAL) er EUs storsatsing på digital omstilling, der Norge deltar som assosiert land gjennom EØS-avtalen. Evalueringen viser at norsk deltakelse har bidratt til digital transformasjon, styrket kompetanse og gitt tilgang til sentral digital infrastruktur, men at potensialet ikke er fullt utnyttet. I en ny programperiode anbefales en mer strategisk og koordinert innsats, for å få enda bedre utbytte. Deltakelse framover vurderes som avgjørende for Norges digitale utvikling og posisjon i Europa.

Bakgrunn

Programmet for et Digitalt Europa (DIGITAL) er EUs investerings- og kapasitetsbyggingsprogram for *digital omstilling og bruk av innovative digitale teknologier i samfunn og næringsliv*. Initiativet ble lansert fordi EU vurderte at det var behov for betydelige investeringer for å bygge opp digital kapasitet og sikre bred tilgang og bruk av digitale løsninger i hele samfunnet. Målet med DIGITAL er å styrke EUs konkurranseevne, redusere avhengigheter og bidra til en trygg, ansvarlig og inkluderende digital utvikling. Programmet viderefører innsats fra tidligere EU-programmer, samtidig som det forsterker den samlede innsatsen på det digitale området.

DIGITAL-programmet ble etablert i 2021 og pågår ut 2027, med en ramme på totalt 8,2 mrd. euro. Gjennom EØS-avtalen deltar Norge som assosiert land. Den norske kontingenten er estimert til 180 millioner euro, dvs. ca. 2 mrd. norske kroner, for syvårsperioden programmet varer.

Om evalueringen

Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet (DFD) følger opp Norges deltakelse i DIGITAL. Nå som programperioden nærmer seg slutten, ønsker departementet en evaluering som kan brukes som kunnskapsgrunnlag for vurderingen av en eventuell norsk deltakelse i

EU-programmer i kommende programperiode. I evalueringen ser vi nærmere på:

- DIGITAL-programmets relevans for Norge og sammenhengen med andre EU-program og -initiativ
- Resultater, nytte og gevinster ved deltakelsen så langt
- Oppfølgingen av programmet, herunder om det er behov for endringer i slutten av programperioden
- Konsekvenser av eventuelt ikke å delta i DIGITAL eller tilsvarende programmer framover

Metode

Evalueringen baserer seg på et bredt tilfang av metoder; omfattende dokumentgjennomgang, analyse av statistikk om prosjektdeltakelsen i Norge og andre land i Europa, en spørreundersøkelse rettet mot norske prosjektdeltakere, samt intervjuer med prosjektdeltakere, berørte departement og direktorater og andre interessenter.

Om DIGITAL-programmet

DIGITAL-programmet er et komplekst program, både når det kommer til strategiske områder, målgrupper, organisering og finansieringsstruktur. Programmet er overordnet inndelt i seks strategiske områder:

Strategisk område	Navn
SO1	Tungregning og superdatamaskiner
SO2	Skyteknologi, data og kunstig intelligens
SO3	Cybersikkerhet
SO4	Avansert digital kompetanse
SO5	Anvendelse av digitale teknologier
SO6	Halvledere (mikrobrikker)

Den strategiske styringen av programmet er fordelt på ulike EU-institusjoner og midlene brukes både til prosjekter og anskaffelser. Noen prosjekter handler om institusjons- og kapasitetsbygging, andre mer direkte om å få på plass eller tatt i bruk muliggjørende infrastruktur og teknologi. Flere av prosjektene har til hensikt å bygge opp kapasiteter som kan bidra til digital transformasjon i bredden av næringslivet. DIGITAL har tette koblinger med andre programmer, ikke minst EUs rammeprogram for forskning og innovasjon. Koblingen mellom de to programmene er spesielt tydelig på de to strategiske områdene tungregning og halvledere. Utlysninger og anskaffelser på disse områdene støttes med midler fra både Horisont Europa, DIGITAL og direkte nasjonal finansiering.

Norge deltar i programmet både gjennom å være representert i programmets styrende organer (programkomiteen, Chips JU, EuroHPC JU og ECCC), ved å delta i prosjekter som lyses ut gjennom programmet og ved å dra nytte av kapabiliteter som bygges opp gjennom programmet (teknologiske, organisatoriske og kompetansemessige evner og rammebetingelser).

Resultater og gevinster av deltakelse i DIGITAL

På evalueringstidspunktet hadde norske miljøer deltatt i 46 prosjekter finansiert av programmet, med minst ett prosjekt innenfor hvert av de strategiske områdene. Gjennomslagsraten har så langt vært høy sammenliknet med andre land i Europa. Omtrent halvparten av søknadene med norsk deltakelse, har fått midler fra programmet.

Prosjektene i den "norske" porteføljen er svært ulike hverandre. Særlig satsingen på kompetanse- og koordineringssentre preger den norske deltakelsen, hvis man tar utgangspunkt i innvilget beløp gjennom programmet. Her har nasjonale myndigheter også bidratt aktivt gjennom nasjonal medfinansiering av prosjektene.

I DIGITAL-programmet deltar virksomheter fra UH-sektoren, instituttsektoren, næringsliv og organisasjonsliv, men det er relativt få fra instituttsektoren. Informanter fra instituttene forteller at innretningen på programmet innebærer at den reelle timesprisen ved å delta i DIGITAL-prosjekter blir for lav for dem. Deltakelse prioriteres derfor ned.

Returandelen i programmet er lavere enn proporsjonalitetsfaktoren, men returandelen alene sier lite om den brede nytten av programmet. Den måler kun gjennomslag i prosjektutlysninger og fanger ikke opp bruken av de ulike kapabilitetene som bygges opp gjennom programmet.

Nytten ved å delta i DIGITAL kan vurderes både ut fra de konkrete prosjektene og deltakerne i dem, fra bruken av kapabilitetene som bygges opp, og fra mer systemiske forhold. Selv om resultater og bruksomfang varierer mellom områdene, viser evalueringen at deltakelsen samlet sett styrker Norges muligheter for:

- digital transformasjon i bredden av næringsliv og offentlig sektor
- å utvikle og posisjonere sterke norske fagmiljøer innen områder som er viktige for digital omstilling, eksempelvis halvlederteknologi
- økt tilgang på relevant kompetanse gjennom utvikling av utdannings- og opplæringstilbud
- rimeligere og mer forutsigbar tilgang til sentral digital infrastruktur – som superdatamaskiner, tungregningskapasitet og ulike test- og utviklingsmiljøer
- tilgang på relevante dataområder (data spaces), for forskning og innovasjon – dvs. sikker, tillitsbasert og interoperabel datadeling på tvers av land og sektorer
- å påvirke regulatoriske rammebetingelser som utvikles i EU, for eksempel innen europeisk eID og tillitsinfrastruktur
- styrket digital sikkerhet og beredskap gjennom deltakelse i felles europeiske satsinger

Dersom vi ikke hadde deltatt i DIGITAL ville Norge fått ditto redusert nytte på alle områder omtalt over.

En utfordring i DIGITAL er at nytten av deltakelsen ikke alltid tilfaller aktørene som investerer tid og ressurser i prosjektene. For eksempel kan det være krevende for universitets- og høyskolesektoren eller instituttsektoren å prioritere deltakelse når gevinsten realiseres hos andre, som offentlig sektor eller små og mellomstore bedrifter.

Oppfølging av programmet

Oppfølgingen av DIGITAL skjer på flere nivåer, fra strategisk påvirkning inn mot EU-systemet, til nasjonal koordinering på departementsnivå til operativ mobilisering ut mot mulige søkere. Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet har overordnet nasjonalt ansvar for programoppfølging i Norge, men siden programmet favner bredt er Nærings- og fiskeridepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Kunnskapsdepartementet også med i styringsgruppen. Det nasjonale kontaktpunktansvaret er fordelt mellom hhv. Digitaliseringsdirektoratet, Innovasjon Norge, Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse samt Norges forskningsråd.

Oppfølgingen av programmet er blitt justert underveis i perioden, ettersom programmet har utviklet seg og kunnskapen om programmet har økt. I perioden mellom 2022 og 2024 utarbeidet nasjonale myndigheter en strategi for Norges deltakelse i programmet. Dette arbeidet bidro positivt til å heve kunnskapen om og interessen for DIGITAL. Strategien konstaterer at alle strategiske områder i DIGITAL er like viktige for Norge, og at de dessuten henger tett sammen. Like fullt har nasjonale myndigheter fulgt opp noen deler av DIGITAL mer aktivt enn andre, blant annet fordi prosjektstøtte har fordret nasjonal medfinansiering. Strategiprosessen bidro positivt for å samle aktørene og etablere et felles kunnskapsgrunnlag og virkelighetsforståelse, men mobiliseringsapparatet uttrykker likevel at arbeidet med å følge opp DIGITAL-programmet skulle hatt tydeligere strategisk retning.

Satsingen på kompetanse og koordineringssentre har blitt fulgt opp særskilt, men vi har ikke objektiv data på om det operative mobiliseringsarbeidet for øvrig har bidratt til god mobilisering. Mange av de norske prosjektdeltakerne synes å ha blitt involvert som følge av eksisterende etablerte samarbeid og nettverk. Aktørene i mobiliseringsapparatet har også pekt på at programmet framstår best egnet for miljøer i etablerte samarbeid og som har prosjekter som passer godt inn i de åpne, men like fullt målrettede utlysningene. Det er også avsatt begrenset med ressurser til mobiliseringsarbeid og heller ikke etablert økonomiske insentivordninger for å øke deltakelsen. Mobiliseringsaktivitetene dreier seg i stor grad om å spre informasjon om utlysningene i programmet i kontaktpunktenes kanaler og nettverk.

Intervjuer med ulike representanter fra virksomhetene som inngår i mobiliseringsapparatet, indikerer at det finnes mye EU-relatert kompetanse i underliggende etater, men også spredt på forskningsinstitutter og universiteter. Det framstår som at denne kompetansen ikke er fullt ut nyttiggjort i programmet, men at det blir litt spredt og fragmentert.

Behov for endringer i siste del av programperioden?

Det framstår like fullt som om mobiliseringsapparatet er godt rustet til fortløpende å tilpasse oppfølgingen av programmet til den informasjon og signalene de får fra Kommisjonen (i forhold til ressurser de har til rådighet). Derfor ser vi ingen grunn til at det må gjøres større endringer i det konkrete mobiliseringsarbeidet (ut mot deltakere) i siste del av programperioden. Det er viktigere å sikre at kapabilitetene som er bygget opp, faktisk tas i bruk. Dersom det er et selvstendig mål å øke norsk prosjektdeltakelse, kan en type toppfinansiering til virksomheter som når opp med sine søknader til programmet, vurderes.

Vurderinger om deltakelse i framtidige program

Mens arbeidet med denne evalueringen pågikk, publiserte EU-kommisjonen sitt forslag til neste langtidsbudsjett og utkast til en forordning for et nytt *konkurranseevnefond*, der 13 eksisterende programmer samles i samme fond. DIGITAL vil ikke fortsette å eksistere som eget program etter 2028, men digitalisering (Support for Digital Leadership) en av flere hovedprioriteringer i det nye konkurranseevnefondet. Denne prioriteringen har foreslått ramme på 51,5 mrd. euro – noe som er en betydelig økning fra det nåværende DIGITAL-programmet. Det totale budsjettet for konkurranseevnefondet er foreslått til 451 mrd. Euro.

Det er vår vurdering at norsk deltakelse i EU-programmer ikke kun vurderes ut fra direkte kostnader, i en situasjon der digitalisering er avgjørende for velferd, beredskap og grønn omstilling. Det handler om strategisk posisjonering, å sikre nasjonal kapasitet og å være med der viktige beslutninger tas. Å stå utenfor EU-programmer framover vil svekke Norges mulighet til å nå digitale mål og redusere innflytelsen på Europas digitale fremtid. Deltakelse i DIGITAL (og kommende EU-programmer) gir Norge mer enn bare tilgang til ressurser og kompetanse – det handler også om å være del av et verdifelllesskap som former den digitale fremtiden. Å stå utenfor vil svekke Norges evne til å påvirke, beskytte og posisjonere seg i en digitalisert verden.

Summary

The Digital Europe Programme (DIGITAL) is the EU's major initiative for digital transformation, in which Norway participates as an associated country through the EEA Agreement. The evaluation shows that Norwegian participation has contributed to digital transformation, to strengthened skills, and has provided access to key digital infrastructure, but that the Programme's full potential has not yet been realised. For a new programme period, a more strategic and coordinated approach is recommended to achieve greater benefits. Continued participation in equivalent programmes is considered essential for Norway's digital development and its position in Europe.

Background

The Digital Europe Programme (DIGITAL) is the EU's investment and capacity-building programme for digital transformation and the uptake of innovative digital technologies across society and the economy. The initiative was launched in response to the EU's assessment that substantial investments were needed to build digital capacity and ensure broad access to and use of digital solutions throughout society. The objective of DIGITAL is to strengthen the EU's competitiveness, reduce dependencies, and contribute to secure, responsible, and inclusive digital development. The Programme builds on efforts from previous EU programmes, while significantly reinforcing the overall effort in the digital domain.

DIGITAL was established in 2021 and runs until 2027, with a total budget of EUR 8.2 billion. Through the EEA Agreement, Norway participates as an associated country. Norway's financial contribution is estimated at EUR 180 million, corresponding to approximately NOK 2 billion over the seven-year programme period.

About the evaluation

The Ministry of Digitalisation and Public Governance (DFD) monitors Norway's participation in DIGITAL. As the current programme period of DIGITAL is coming to an end, the Ministry has commissioned an evaluation that may inform decisions on Norwegian participation in future EU programmes. The evaluation examines:

- The relevance of the DIGITAL Programme for Norway and its coherence with other EU Programmes and initiatives
- Results, benefits, and value generated by participation in the Programme
- Programme governance and monitoring, including whether adjustments are needed towards the end of the programme period of DIGITAL
- The consequences of not participating in DIGITAL or similar Programmes in the future

Methodology

The evaluation is based on a broad mix of methods, including an extensive document review, analysis of statistics on project participation in Norway and other European countries, a survey of Norwegian project participants, and interviews with project participants, relevant ministries and agencies, and other stakeholders.

About the DIGITAL Programme

DIGITAL is a complex Programme in terms of its strategic objectives, target groups, governance structure, and funding mechanisms.

The Programme supports projects in six key capacity areas: 1) supercomputing, 2) artificial intelligence, 3) cybersecurity, 4) advanced digital skills, and 5) ensuring a wide use of digital technologies across the economy and society, including through Digital Innovation Hubs, and 6) semiconductors (the sixth capacity area was added in September 2023).

Strategic governance of the Programme is distributed across several EU entities, and funding is allocated both through calls for proposals for projects and through procurements. Some projects focus on institutional and capacity building, while others are more directly aimed at establishing or deploying enabling infrastructure and technologies. Many projects seek to build capacities that support digital transformation across a broad range of industries. DIGITAL has close linkages to other EU Programmes, in particular the EU Framework Programme for Research and Innovation (Horizon Europe). The connection between the two Programmes is especially pronounced in the areas of supercomputing and semiconductors, where projects and procurements are funded through a combination of resources from Horizon Europe, DIGITAL, and direct national sources.

Norway participates in the Programme through representation in its governing entities (including the Programme Committee), through participation in projects funded under DIGITAL, and by benefiting from the capacities built through the Programme (technological, organisational, and skills-related capabilities and enabling frameworks).

Results and benefits of participation in DIGITAL

At the time of the evaluation, Norwegian organisations had participated in 46 projects funded under DIGITAL, with at least one project in each strategic area. The success rate has so far been high compared to other European countries: approximately half of all proposals with Norwegian participation have received funding.

Projects in the Norwegian portfolio are of very different character. Participation in competence and coordination centres is particularly prominent in terms of funding received through the Programme. National agencies have also actively contributed through national co-funding of such projects.

Participants in DIGITAL include actors from the higher education sector, research institutes, industry, and civil society organisations, although participation from the institute sector is relatively limited. Interviewees from research institutes report that the Programme's funding level results in an effective hourly rate that is too low, making participation unattractive and it is therefore given low priority.

While Norway's financial return in the Programme is lower than the proportionality factor, this indicator alone offers an incomplete view of the Programme's overall value. Financial return largely reflects success in calls for proposals and does not account for the use of capacities established and made available through the Programme.

The benefits of participating in DIGITAL can be assessed based on individual projects and participants, the use of capacities established, and more systemic effects. Although results and uptake vary across the key capacity areas, the evaluation shows that participation overall strengthens Norway's capacity to:

- Support broad-based digital transformation in the private and public sectors
- Develop and position strong Norwegian professional environments in areas critical to digital transformation, such as semiconductor technologies
- Increase access to relevant skills through the development of education and training programmes
- Secure more affordable and predictable access to key digital infrastructures, such as supercomputers, high-performance computing capacity, and test and development environments
- Access relevant data spaces for research and innovation, enabling secure, trusted, and interoperable data sharing across borders and sectors
- Influence regulatory frameworks developed at EU level, for example in relation to European eID and trust infrastructures
- Strengthen digital security and preparedness through participation in joint European initiatives

Had Norway not participated in DIGITAL, the country would have missed out on the benefits across all areas mentioned above.

A key challenge in DIGITAL is that the benefits of participation are not always experienced by the actors that invested time and resources in the projects. For example, it can be difficult for higher education

institutions and research institutes to prioritise participation when the main benefits are realised by other actors, such as public authorities or small and medium-sized enterprises.

Monitoring of the DIGITAL Programme in Norway

DIGITAL is monitored at several levels in Norway, ranging from strategic engagement within the EU system to national coordination at the ministerial level and operational mobilisation of potential proposers. The Ministry of Digitalisation and Public Governance has overall national responsibility for monitoring, but due to the Programme's broad scope, the Ministry of Trade, Industry and Fisheries, the Ministry of Justice and Public Security, and the Ministry of Education and Research also participate in the steering group. Responsibility for the National Contact Points is shared between the Norwegian Digitalisation Agency, Innovation Norway, the Directorate for Higher Education and Skills, and the Research Council of Norway.

The monitoring approach has been adjusted over time as the Programme has evolved and knowledge has increased. Between 2022 and 2024, national authorities developed a strategy for Norway's participation, which contributed positively to increased awareness of and interest in the Programme. The strategy concludes that all strategic areas of DIGITAL are equally important for Norway and that they are closely interconnected. Nevertheless, some parts of the Programme have been more actively monitored, partly because Programme funding requires national co-funding. While the strategy process helped bring actors together and established a common knowledge base, the mobilisation actors still report a need for clearer strategic direction.

Competence and coordination centres have received particular attention, but there is no objective evidence that broad mobilisation efforts have contributed to satisfactory overall mobilisation. Many Norwegian project participants appear to have been involved through existing networks and collaborations. The mobilisation actors also note that the Programme is best suited for established environments with projects that align well with the open yet directed calls. Resources allocated to mobilisation are limited, and no specific financial incentive schemes have been established to increase participation. Mobilisation activities largely focus on disseminating information about calls through the National Contact Points' channels and networks.

Interviews indicate that there is substantial EU-related expertise within government agencies, research institutes, and universities, but that this expertise is not fully utilised and remains fragmented.

Need for changes in the final phase of the Programme?

Overall, the mobilisation system appears well equipped to continuously adapt Programme monitoring based on information and signals from the European Commission (given the available resources). Consequently, we see no need for major changes to operational mobilisation activities in the final phase of the Programme. Greater emphasis should be placed on ensuring that the capacities established actually are used. If increasing Norwegian project participation is an explicit objective, a form of top-up funding for organisations that succeed in securing project funding could be considered.

Considerations for participation in future Programmes

During the evaluation period, the European Commission published its proposal for the next Multiannual Financial Framework and a draft regulation for a new Competitiveness Fund that consolidates 13 existing Programmes into a single fund. DIGITAL will not continue as a standalone Programme after 2028, but digitalisation (“Support for Digital Leadership”) will be one of several main priorities within the new fund. This priority is proposed with a budget of EUR 51.5 billion, representing a substantial increase compared to the current DIGITAL Programme. The total proposed budget for the Competitiveness Fund is EUR 451 billion.

In our assessment, Norwegian participation in EU Programmes should not be evaluated solely in terms of direct financial return, particularly in a context where digitalisation is critical to welfare, preparedness, and the green transition. Participation is also about strategic positioning, securing national capacity, and being present where key decisions are made. Remaining outside EU Programmes in the future would weaken Norway’s ability to achieve its digital objectives and reduce its influence on Europe’s digital future. Participation in DIGITAL and future EU Programmes provides Norway with more than access to resources and expertise – it also means being part of a community of values shaping the digital future. Remaining outside would weaken Norway’s ability to influence, protect, and position itself in an increasingly digitalised world.

Innhold

Forord	I
Sammendrag	II
Summary	VII
1 Innledning	2
2 Evalueringsmodell og metode	4
2.1 Problemstillinger og evalueringsmodell	4
2.2 Avgrensninger	5
2.3 Metode	6
3 Om DIGITAL-programmet	11
3.1 DIGITAL-programmet skal bidra til å styrke EU på det digitale området.	11
3.2 DIGITAL-programmet er relevant for å oppnå mål i nasjonal digitaliseringspolitikk	12
3.3 DIGITAL har en kompleks innretning og Norge deltar på ulike måter	12
3.4 DIGITAL-prosjektene har svært ulike egenskaper	16
3.5 Oppsummering og vurdering	17
4 Resultater fra prosjektdeltakelse i DIGITAL	19
4.1 Norske miljøer er representert innenfor alle seks strategiske områder	19
4.2 Mest midler til kompetanseinfrastruktur (sentre)	21
4.3 Bred deltakelse fra ulike typer virksomheter, men færrest fra instituttsektoren	22
4.4 Høy suksessrate, men relativt lav returandel	23
4.5 Økonomiske og administrative forhold er de største barrierene for økt deltakelse	24
4.6 Oppsummering og vurdering	26
5 Nytte og gevinster av å delta i DIGITAL	28
5.1 Nytte og gevinster for prosjektdeltakere i DIGITAL	28
5.2 Nytte og gevinster for brukere av programmets kapabiliteter	30
5.3 Systemgevinster	34
5.4 Oppsummering og vurdering	36
6 Oppfølging av DIGITAL i Norge	37
6.1 Oppfølging skjer på ulike nivåer i Norge	37
6.2 Oppfølging av norske interesser i DIGITAL	39
6.3 Oppfølging av programmet i Norge programperioden	39

6.4 Forankring av kontaktpunktfunksjonen i hos virksomhetene og utfordringer i oppfølgingsarbeidet	42
6.5 Oppfølging i resten av programperioden	43
6.6 Oppsummering og vurdering	44
7 Konsekvenser av å ikke delta i DIGITAL	46
7.1 Overordnet om alternativer til deltakelse som assosiert medlem	46
7.2 Konsekvenser av å ikke delta i DIGITAL – redusert nytte på en rekke områder	47
7.3 Veien videre mot neste program	48
7.4 Oppsummering og vurdering	49
8 Referanser	52

1 Innledning

Samfunnsøkonomisk analyse har, i samarbeid med Capto AS og Åström Analys AB, evaluert Norges deltakelse i og utbytte av EU-programmet *Programmet for et digitalt Europa (DIGITAL)*. Formålet med evalueringen er å gi Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet et kunnskapsgrunnlag som blant annet kan brukes i vurderinger om deltakelse i et framtidig EU-program.

Programmet for et digitalt Europa (DIGITAL) er EUs investerings- og kapasitetsbyggingsprogram for *digital omstilling og bruk av innovative digitale teknologier i samfunn og næringsliv*. Målet med programmet er å påskynde den digitale omstillingen av europeisk økonomi, industri og samfunn gjennom å gjøre digital teknologi tilgjengelig for bedrifter, innbyggere og offentlige myndigheter (Europakommisjonen, u.d.). Programmet skal også styrke Europas konkurranseevne, jevne ut det digitale skillet i Europa og styrke Unionens strategiske autonomi (ibid). DIGITAL ble etablert i 2021 og pågår ut 2027, med en ramme på totalt 8,2 mrd. Euro (DFD, 2025).

Programmet omfatter seks strategiske områder, gjengitt i tabell 1.1

Tabell 1.1 De seks strategiske områdene i DIGITAL

Strategisk område	Navn
SO1	Tungregning og superdatamaskiner
SO2	Skyteknologi, data og kunstig intelligens
SO3	Cybersikkerhet
SO4	Avansert digital kompetanse
SO5	Anvendelse av digitale teknologier
SO6	Halvledere (mikrobrikker)

Kilde: EU-kommisjonen

Note: SO6 Halvledere ble inkludert i programmet i 2023

Gjennom EØS-avtalen deltar Norge i programmet som assosiert land, hjemlet i EØS-avtalens artikkel 81 og forordningen om DIGITAL, artikkel 10. Norge betaler en kontingent for å delta i programmet.¹ Kontingenten er av EFTA estimert til 180 millioner euro, dvs. ca. 2 mrd. norske kroner i løpet av

¹ Forordningen om DIGITAL er tatt inn i EØS-avtalens protokoll 31 om samarbeid på områder utenfor de fire friheter.

syvårsperioden programmet varer (Regjeringen, 2024). Kontingenten justeres i løpet av syvårsperioden etter en proporsjonalitetsfaktor², valutakurser og eventuelle endringer i EUs budsjetter, hvilket innebærer at det endelige beløpet som betales fra Norske myndigheter ikke er klart før programmet og aktiviteter finansiert av programmet er avsluttet.

Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet (DFD) følger opp Norges deltakelse i DIGITAL. Programperioden nærmer seg slutten og departementet har bedt om en evaluering som blant annet kan inngå i vurderinger av Norges deltakelse i EU-programmer i neste programperiode. Departementet har bedt om at evalueringen gir innsikt i resultater og nytte fra deltakelse i programmet. Det er også ønskelig med innsikt i hvordan oppfølgingen av programmet har fungert, og om det er behov for å gjøre endringer i oppfølgingsarbeidet de siste årene av nåværende programperiode. Evalueringen skal også vurdere konsekvenser ved ikke å være del av DIGITAL og eventuelt etterfølgende program etter 2027.

Vår evaluering vektlegger den norske oppfølgingen av programmet, og resultater programmet har gitt i Norge og til norske miljøer. Parallelt med denne evalueringen gjennomføres en evaluering av selve DIGITAL-programmet, i regi av EU-kommisjonen. Den evalueringen ser nærmere på om programmet har oppnådd ønskede målsetninger, sett fra kommisjonens ståsted.

Rapporten er bygget opp på følgende måte

- Kap. 2: Evalueringsmodell og metode
- Kap. 3: Beskrivelse av DIGITAL-programmets innretning og begrunnelsen for Norges deltakelse
- Kap. 4: Resultater fra prosjektdeltakelse
- Kap. 5: Nytte og gevinster fra deltakelse
- Kap. 6: Oppfølging av programmet
- Kap. 7: Konsekvenser av å ikke delta i DIGITAL og drøfting av veien videre mot neste program

² Norges kontingent fastsettes ut fra Norges bruttonasjonalprodukt (BNP) i forhold til EU-landenes, kjent som proporsjonalitetsfaktor. (FIN, 2025)

2 Evalueringsmodell og metode

Som analytisk utgangspunkt, har vi utarbeidet en evalueringsmatrise, inspirert av OECDs evalueringskriterier for evalueringer av intervensjoner. Evalueringen baserer seg på en kombinasjon av dokumentgjennomgang, statistisk analyse, intervjuer og en spørreundersøkelse. Det er lagt stor vekt på kvalitativ metode i evalueringen, fordi programmet har en kompleks organisering, en bredde av satsingsområder og det er en stor variasjon i typer prosjekter norske miljøer deltar i.

2.1 Problemstillinger og evalueringsmodell

Formålet med evalueringen er å gi oppdragsgiver et godt beslutningsgrunnlag som kan inngå i vurderinger av framtidig programdeltagelse.³ Oppdragsgiver har bedt om at evalueringen som minimum belyser:

- Resultater og nytte av deltakelse så langt. Nyten skal vurderes i bred forstand, og hensynta at programmet også bidrar til å bygge opp kapasitet på sentrale områder og at Norge gjennom programmet deltar på europeiske samarbeidsarenaer
- Den nasjonale oppfølgingen, og om denne er hensiktsmessig organisert og forankret hos involverte institusjoner, og om noe evt. bør forbedres i siste del av programperioden
- Sammenhenger og avhengighet mellom ulike EU-programmer
- Konsekvenser av å ikke delta i DIGITAL og evt. påfølgende programmer

Som analytisk utgangspunkt, har vi utarbeidet en evalueringsmatrise, inspirert av OECDs evalueringskriterier for evalueringer av intervensjoner (OECD, 2019), som vist i tabell 2.1 Rammeverket bidrar til å sikre at evalueringen belyser oppdragsgivers spørsmål, i tillegg til å dekke evalueringsdimensjoner som er bredt anerkjent internasjonalt. Merk likevel at matrisen ikke inneholder en uttømmende liste av evalueringsspørsmål.

Rammeverket brukes som et analytisk utgangspunkt for vurderingene i evalueringen, men rapportens disposisjon følger ikke kriteriene. Evalueringen

³ Det er allerede foreslått fra EU-kommisjonen å etablere et konkurranseevnefond. Dette omtales under kap. 2.2.

presenteres tematisk for å unngå overlapp og sikre en mer sammenhengende og leservennlig fremstilling.

Tabell 2.1 Evalueringskriterier og evalueringsspørsmål

Kriterier	Evalueringsspørsmål
Relevans	Hva har vært regjeringens og deltakeres motivasjon for å delta i DIGITAL? Hvordan treffer DIGITAL nasjonale politiske målsetninger?
Resultater og effekter (mål-oppnåelse)	Hvilke resultater har blitt oppnådd gjennom deltakelse i DIGITAL? Er resultatene i tråd med forventninger og målene for deltakelse? Hvorfor/Hvorfor ikke? Hva slags nytteeffekter har Norge, herunder prosjektdeltakere og evt. sluttbrukere oppnådd gjennom DIGITAL? Hvilke effekter forventes framover, for prosjektdeltakere og sluttbrukere? Hva hadde skjedd med prosjektene uten støtte fra DIGITAL?
Oppfølging og forankring (effektivitet)	Har oppfølgingen av programmet fungert godt? Hvorfor/hvorfor ikke? Er mobiliseringsarbeidet effektivt og hensiktsmessig organisert og forankret? Har det oppstått utfordringer i programperioden – og hvordan har disse vært løst?
Sammenheng og alternativer	Hvordan spiller DIGITAL sammen med andre EU-programmer og nasjonale initiativ og virkemidler? Hva gir DIGITAL av merverdi (for Norge og programmets målgrupper)? Er det alternativer til å ikke delta i DIGITAL (som assosiert medlem)?

Note: Tabellen er ikke en uttømmende liste over evalueringsspørsmål

Kilde: OECD, men tilpasset av Samfunnsøkonomisk Analyse AS

2.2 Avgrensninger

Som følge av nye behov, politiske agendaer og nye prioriteringer har DIGITAL-programmet endret seg i løpet av programperioden. Evalueringen tar utgangspunkt i hvordan programmet var utformet våren 2025, men vi har også et tilbakeskuende blikk på utforming og utvikling av programmet, og konsekvenser som følger av disse endringene.

Evalueringen tar utgangspunkt i den *norske* deltakelsen i DIGITAL, som skjer på ulike nivåer; gjennom deltakelse i sentrale EU-organer, gjennom

prosjektdeltakelse og gjennom utnyttelse av kapabiliteter⁴ som bygges opp i programmet. Det foregår også mye innenfor DIGITAL-programmet der Norge ikke har eller har hatt en rolle, som vi ikke har hatt ressurser til å få oversikt over.

Mens arbeidet med denne evalueringen pågikk, publiserte EU-kommisjonen sitt forslag til neste langtidsbudsjett og utkast til en forordning for et nytt *konkurranseevnefond* (European Commission, 2025). I forslaget legger kommisjonen opp til å samle 13 eksisterende programmer i ett og samme fond.⁵ Formålet med konkurranseevnefondet er økt konkurransedyktighet innen strategiske teknologier og sektorer, innovasjon, avkarbonisering, og en mer sømløs overgang fra grunnforskning til anvendt forskning, kommersialisering og produksjon. Fondet skal utløse medfinansiering fra både offentlig og privat sektor i medlemsland. Forslaget til forordning opphever dagens forordning for DIGITAL-programmet, og DIGITAL vil derfor ikke fortsette å eksistere som eget program etter 2028. Samtidig er digitalisering (Support for Digital Leadership) en av flere hovedprioriteringer i det nye konkurranseevnefondet, og har foreslått ramme på 51,5 mrd. euro – noe som er en betydelig økning fra det nåværende DIGITAL-programmet (Europakommisjonen, 2025). Konkurranseevnefondets samlede budsjett er foreslått til 451 mrd. euro (EU, 2025)

Evalueringen av DIGITAL er primært tilbakeskuende, men avslutningsvis i rapporten drøfter vi overordnet hvordan Norge bør forholde seg til det foreslåtte konkurranseevnefondet, basert på erfaringer fra DIGITAL-programmet.

2.3 Metode

Vi har benyttet både kvalitative og kvantitative metoder i evalueringen. Det er lagt stor vekt på kvalitativ metode, fordi DIGITAL-programmet har en kompleks organisering, en bredde av satsingsområder og en stor variasjon i prosjektporteføljen.

2.3.1 Dokumentgjennomgang

Vi har gjennomgått et bredt utvalg av skriftlig materiale for å få et helhetlig bilde av DIGITAL-programmet, den nasjonale oppfølgingen og programmets plass i norsk og europeisk digitaliseringspolitikk. Dokumentgjennomgangen har omfattet både offentlige kilder, programdokumentasjon fra EU og interne dokumenter som bidrar til å belyse kontekst og organisering.

Nasjonale offentlige dokumenter

Vi har gjennomgått sentrale politiske og strategiske dokumenter som legger føringer for norsk digitaliseringspolitikk og Norges deltakelse i europeiske programmer. Disse dokumentene har vært sentrale for å forstå nasjonale mål, rammer og forventninger knyttet til DIGITAL.

De mest relevante dokumentene i denne kategorien er:

⁴ Begrepet *kapabiliteter* viser til et sett av teknologiske, organisatoriske og kompetansemessige evner og forutsetninger som til sammen gjør land i Europa i stand til å utvikle, anvende og skalere digitale løsninger.

⁵ Evt. 14 programmer, hvis man regner med *deler* av rammeprogrammet for forskning og innovasjon, Horisont Europa, men det er *også* foreslått at et rammeprogram for forskning og innovasjon skal fortsette som eget program etter 2028.

- Strategi for norsk deltakelse i DIGITAL (Regjeringen, 2024), som beskriver formål, prioriteringer og ønsket utbytte av norsk deltakelse i programmet.
- Digitaliseringsstrategien (DFD, 2024), som presenterer regjeringens overordnede ambisjoner og satsingsområder innen digitalisering, og som gir viktig bakgrunn for vurdering av DIGITALs relevans.
- Stortingsproposisjoner, meldinger og budsjettdokumenter som omtaler norsk deltakelse i EU-programmer og organisering av digitaliseringsarbeidet på nasjonalt nivå, herunder samtykkeproposisjonen til Stortinget om deltakelse i programmet (UD, 2020)

EU-dokumenter knyttet til DIGITAL-programmet

Vi har også gjennomgått dokumenter og nettsider utarbeidet av EU-kommisjonen og tilknyttede organer, for å forstå programmets virkemåte, europeiske ambisjoner og DIGITALs sammenheng med andre EU-programmer. Dokumentene og nettsidene omfatter blant annet programdokumentasjon og arbeidsprogrammer som beskriver mål, innretning og gjennomføringsmekanismer for DIGITAL samt prosjektbeskrivelser av de prosjektene, med norsk deltakelse, som har fått støtte.

Evalueringer og dokumentasjon fra tidligere programdeltagelse

For å sette DIGITAL i kontekst har vi gjennomgått evalueringer og rapporter fra tidligere programmer, herunder evaluering av ISA² og CEF (Oslo Economics, 2019) og rammeprogrammene for forskning og innovasjon (FP7 og H2020) (SØA, 2020), samt den svenske midtveiseevalueringen av svensk deltakelse i programmet (Åström Analys AB, 2024). Denne dokumentasjonen har bidratt til å identifisere erfaringer, utfordringer og læringspunkter som er relevante for vurderingen av DIGITAL.⁶

Interne dokumenter og korrespondanse

For å få innsikt i den nasjonale oppfølgingen av DIGITAL, har vi gått gjennom et utvalg interne dokumenter som ikke siteres direkte i rapporten. Dokumentene omfatter blant annet, korrespondanse mellom direktorat og departement, notater og interne vurderinger og arbeidsdokumenter fra mobiliseringsapparatet. Disse dokumentene er brukt for å forstå prosesser, rolleavklaringer, forankring og samspill mellom aktører.

2.3.2 Analyse av statistikk

EU-kommisjonen forvalter informasjon om prosjekter finansiert gjennom DIGITAL-programmet i en sentral database. Statistikken muliggjør analyser av kjennetegn ved norske prosjektdeltakelser i DIGITAL, herunder sammenlikninger med deltakelsen i andre land. Digitaliseringsdirektoratet tok uttrekk fra databasen 31. mars 2025. Uttrekket omfatter blant annet:

- Prosjektnavn og nummer
- Hvilke virksomheter som deltar, og deltakertype
- Strategisk område prosjektet tilhører
- Prosjektstørrelse
- Prosjektstøtte fra EU

På det tidspunktet Digitaliseringsdirektoratet hentet ut data, var det sju prosjekter som fortsatt var under behandling. En manuell gjennomgang av

⁶ Vi har undersøkt, men ikke funnet tilsvarende evalueringer av deltakelse hverken i Danmark eller Finland.

EUs database, gjort den 1. september 2025, viste at fem av disse sju prosjektene hadde fått kontrakt mellom mars og september. Vi har ikke undersøkt om det har tilkommet enda flere prosjekter etter 1. september. 2025.

Prosjekter som har blitt registrert etter 31. mars 2025, inngår ikke i datagrunnlaget for den statistiske analysen. Dette innebærer at resultatene gir et korrekt bilde av situasjonen per uttrekktidspunkt. Ett av de fem prosjektene som fikk kontrakt mellom 31. mars og 1. september er ivaretatt gjennom den kvalitative datainnhenting. Vi har valgt å inkludere dette spesifikt, fordi det er det eneste prosjektet innen det strategiske området halvledere (SO6) mens evalueringsarbeidet pågikk.

2.3.3 Semi-strukturerte intervjuer med prosjektdeltakere, myndigheter og andre interessenter

Kvalitative intervjuer har vært en sentral del av datainnsamlingen og har bidratt med innsikt i både gjennomføring av DIGITAL-prosjekter og den nasjonale oppfølgingen av programmet. Intervjuene har gitt supplerende kontekst til dokumentgjennomgangen og prosjektdataene, og gjort det mulig å forstå erfaringer, motivasjoner og vurderinger som ikke framgår av skriftlige kilder.

Intervjuer med prosjektdeltakere

Gjennom DIGITAL har det blitt gitt prosjektmidler til ulike prosjekter, ref. 2.3.2. Hvert enkelt prosjekt gjennomføres normalt av et konsortium bestående av norske og eventuelt internasjonale virksomheter. Noen prosjekter har deltakere fra flere virksomheter, og en enkelt virksomhet kan også delta i flere prosjekter. Unntaksvis er det prosjekter med bare én virksomhet.

På evalueringstidspunktet hadde 46 prosjekter fått støtte – inkludert de fem som tegnet kontrakt mellom 31. mars og 1. september. Vi har gjennomført 23 intervjuer med prosjektdeltakere, fordelt på 15 prosjekter med norsk deltakelse. Seks av respondentene var ansatt i virksomheten som har koordineringsansvar for prosjektet, hvilket innebærer at de har en koordinerende rolle overfor øvrige virksomheter som deltar i prosjektet. De øvrige respondentene er ansatt i virksomheter som var deltakere i prosjektene.

Intervjuene gir innsikt i hva prosjektene går ut på, hvorfor de norske aktørene velger å delta, og hvilke erfaringer de har fått og utfordringer de har møtt med programmet. Vi har etterstrebet variasjon i den kvalitative datainnhenting og derfor inkludert deltakere fra alle seks strategiske områder (SO) for å fange bredden i den norske deltakelsen.

Intervjuer med myndigheter, nasjonale kontaktpunkter og interesseorganisasjoner

For å forstå hvordan DIGITAL følges opp i norsk forvaltning, og hvordan programmet ses i sammenheng med andre EU-initiativ, har vi gjennomført flere semi-strukturerte intervjuer med representanter fra:

- Digitaliseringsdirektoratet
- Innovasjon Norge
- Norges forskningsråd
- HK-dir

Dette er de fire aktørene som inngår mobiliserings- og oppfølgingsapparatet for DIGITAL og som har status som nasjonale kontaktpunkt.

I starten av prosjektperioden gjennomførte vi et innledende møte med alle kontaktpunktene for å orientere om evalueringen, avklare datatilgang og få deres vurdering av sentrale problemstillinger. I løpet av evalueringen gjennomførte vi ytterligere intervjuer med både operativt og strategisk nivå i virksomhetene, for å få innsikt i mobiliseringsarbeid, rollefordeling, prioriteringer og erfaringer knyttet til programmet.

Vi har også intervjuet representanter fra alle ansvarlige departementer:

- Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet (DFD)
- Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)
- Kunnskapsdepartementet (KD)
- Justis- og beredskapsdepartementet (JD)

Disse intervjuene gir et bilde av hvordan ansvar, prioriteringer og koblinger til andre satsinger forstås i den sentrale forvaltningen.

Mot slutten av evalueringen arrangerte vi et tolkningsseminar med deltakelse fra virksomhetene som utgjør kontaktpunktene og de involverte departementene. Her presenterte vi foreløpige resultater og tolkninger, og deltakerne fikk anledning til å kommentere, nyansere og korrigere eventuelle misforståelser. Innspillene fra seminaret har bidratt til å kvalitetssikre analysene og sikre at vurderingene bygger på et mest mulig presist og balansert grunnlag.

Interesseorganisasjoner

Vi har i tillegg sett til interesseorganisasjonenes vurderinger av DIGITAL slik de framkommer i intervjuer som omhandler både DIGITAL og Horisont Europa⁷, i innspillsmøtet i regi av Kunnskapsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet om EUs forslag til nye programmer (24. november 2025) samt skriftlige innspill (NFD, 2025).

2.3.4 Spørreundersøkelse rettet mot prosjektdeltakere

Som del av datainnsamlingen har vi gjennomført en spørreundersøkelse rettet mot norske virksomheter som deltar i DIGITAL. Formålet var å innhente erfaringer fra et bredere utvalg av deltakere enn det vi ville oppnå ved kun kvalitativ datainnhenting. Undersøkelsen ble utformet med utgangspunkt i en tilsvarende survey brukt i evalueringen av Sveriges deltakelse i DIGITAL (Åström Analys AB, 2024), og spørsmålsutformingen er bortimot identisk. Bruken av felles oppsett gjør det mulig å sammenlikne norske og svenske erfaringer over ulike dimensjoner.

Digitaliseringsdirektoratet oversendte en liste over norske prosjekter og tilgjengelig kontaktinformasjon for prosjektdeltakerne (ansatte som jobber i virksomhetene som deltar i DIGITAL-prosjektet). Ettersom flere prosjekter har flere deltakende virksomheter og vi manglet kontaktinformasjon til flere av disse, gjennomførte vi en manuell kartlegging for å identifisere ytterligere kontaktpersoner. Basert på dette arbeidet identifiserte vi kontaktinformasjon til ansatte i 62 av totalt 93 norske deltakende virksomheter.

⁷ Samfunnsøkonomisk analyse AS evaluerer også Norges deltakelse i Horisont Europa, og har utnyttet synergier som følge av dette.

Noen virksomheter inngår som nevnt i flere prosjekter. Noen ganger er det ulike miljøer internt i virksomheten som deltar, mens andre ganger er det det samme miljøet og samme kontaktperson for ulike prosjekter. For å fange opp prosjekterfaringer på prosjektnivå sendte vi én undersøkelse for hvert prosjekt virksomheten er involvert i. Dette innebærer at antall utsendte spørreskjema overstiger antall unike personer i utvalget.

Totalt mottok vi 27 svar, fordelt på 18 prosjekter. Dette gir en prosjektdekning som er tilstrekkelig til å identifisere mønstre og variasjon på tvers av prosjekter, særlig i kombinasjon med intervjuer. Svarene må like fullt tolkes med varsomhet, også fordi at flere prosjekter fortsatt var i en tidlig fase.

3 Om DIGITAL-programmet

Det overordnede målet med DIGITAL er å framskynde den digitale omstillingen av europeisk økonomi. Norge besluttet å delta i programmet primært fordi det ble vurdert som et sentralt virkemiddel for å oppnå viktige nasjonale mål på digitaliseringsområdet. I dette kapitlet beskrives bakgrunnen for programmet og Norges vurderinger som lå til grunn for deltakelse, samt hvordan programmet er utformet i dag.

3.1 DIGITAL-programmet skal bidra til å styrke EU på det digitale området.

Programmet for et digitalt Europa (DIGITAL) er EUs investerings- og kapasitetsbyggingsprogram for *digital omstilling og bruk av innovative digitale teknologier i samfunn og næringsliv*. DIGITAL ble etablert i 2021 og pågår ut 2027. Noe av begrunnelsen for initiativet var at det var behov for store investeringer for å bygge opp kapasitet og sikre at digitale teknologier blir tatt i bruk i hele samfunnet. Målet var styrke EUs konkurranseevne internasjonalt, redusere avhengighet av andre land og legge til rette for en trygg og inkluderende digital utvikling (Europakommisjonen, 2018). Kommisjonen la vekt på at programmet måtte ha borgerne i sentrum, og at investeringer i digital kompetanse var like viktige som investeringer i teknologi.

DIGITAL-programmet omfatter delvis videreføring av satsinger som startet opp i andre programmer i tidligere programmerperioder⁸, så vel som en forsterkning av innsats på det digitale området. Horisont Europe (det europeiske rammeprogrammet for forskning og innovasjon) skal finansiere forskning og utvikling på teknologiområdet, mens DIGITAL skal sørge for at resultater blir implementert og tatt i bruk i praksis (Directorate-General for Research and Innovation, 2018).

⁸ Særlig ISA² (Programmet for interoperabilitet og felleseuropeiske løsninger i offentlig sektor), CEF (Connecting Europe Facility) og Horisont 2020 (Rammeprogrammet for forskning og innovasjon)

3.2 DIGITAL-programmet er relevant for å oppnå mål i nasjonal digitaliseringspolitikk

Norge ble med i DIGITAL-programmet som en del av EØS-samarbeidet, etter vedtak i Stortinget. Hovedpoengene i tilrådingen var følgende (UD, 2020):

- Norge har allerede tett samarbeid med EU på de områdene DIGITAL dekker og harmoniserer den nasjonale IKT-politikken med EUs IKT-politikk. Norge deltar også aktivt i oppfølgingen av strategien for det digitale indre marked.
- EØS-forpliktelser gjør at Norge må følge EU-regelverket som etableres for det digitale indre marked; en deltakelse i programmet sikrer at investeringene under DIGITAL også gagnar Norge mer direkte (utover oppfyllelsen av forpliktelsene i EØS-avtalen).
- Erfaringer fra (forløper)programmene CEF og ISA² viser høy samfunnsøkonomisk nytte for Norge. DIGITAL viderefører aktiviteter Norge allerede er involvert i, gjennom deltakelse i disse tidligere programmene.
- DIGITAL inkluderer nye satsingsområder (tungregning, KI, cybersikkerhet) som samsvarer med norske IKT-politiske prioriteringer. Norske fagmiljøer er positive til deltakelse på disse områdene.
- Det er strategisk viktig for norsk næringsliv og konkurransekraft å delta i oppbyggingen av europeisk digital suverenitet.
- Deltakelse gir tilgang til ressurser og kompetanse som ikke kan kompenseres med nasjonale ordninger.
- DIGITAL har sterke synergier med Horisont Europa; uten deltakelse i DIGITAL er det bekymring for redusert verdi av deltakelsen i Horisont.

Deltakelsen i DIGITAL forpliktet Norge til et økonomisk bidrag, som hittil er stipulert til om lag 2 mrd. kroner (Regjeringen, 2024).⁹ Norges kontingent skal reflektere størrelsen på norsk økonomi sammenlignet med økonomien til EU-landene. Denne andelen omtales som *proporsjonalitetsfaktoren* og gjelder for alle EU-programmer Norge deltar i. Kostnadene til administrasjon av programmene (herunder finansiering av mobiliseringsapparat) ble i utgangspunktet forutsatt dekket innenfor gjeldende budsjettår.

Stortingets vedtak om deltakelse i DIGITAL ble fattet før alle detaljer om programmet var klare, og programmet har også endret seg underveis i programperioden.

3.3 DIGITAL har en kompleks innretning og Norge deltar på ulike måter

DIGITAL-programmet har en kompleks innretning, og er i praksis en overbygning over ulike typer virkemidler og satsinger som bidrar til digital utvikling i Europa. Overordnet er programmet inndelt etter strategiske områder (SO1 til SO6), gjengitt i tabell 3.1. Satsingen på halvledere (SO6) ble inkludert i 2023.

⁹ Det endelige bidraget blir først kjent etter programmet er avsluttet, som omtalt i kap. 1.

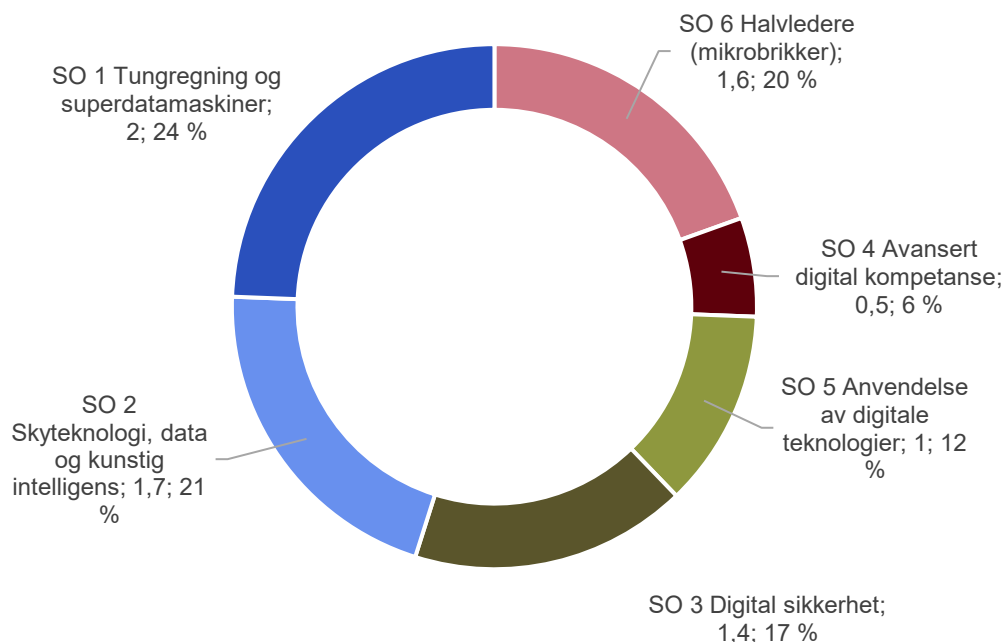
Tabell 3.1 Seks strategiske områder i DIGITAL

Strategisk område	Navn	Innhold/Mål
SO1	Tungregning og super-datamaskiner	• Utvikle ledende superdatamaskininfrastruktur. • Bygge en sikker og pålitelig forsyningskjede. • Tilgjengeliggjøre superdatamaskin-infrastrukturen i Europa til et stort antall offentlige og private aktører.
SO2	Skyteknologi, data og kunstig intelligens	• Utvikle nødvendig infrastruktur. • Samle inn og legge til rette for sikker deling av data på tvers av Europas landegrenser. • Fremme testing og ansvarlig bruk av kunstig intelligens i samsvar med nasjonale og internasjonale retningslinjer.
SO3	Digital sikkerhet (Cyber security)	• Støtte implementeringen av EUs rammeverk for cybersikkerhet. • Investere i felleseuropeisk cybersikkerhetsinfrastruktur. • Bidra til å få ny og moderne teknologi på cybersikkerhetsområdet ut på markedet.
SO4	Avansert digital kompetanse	• Øke kvaliteten på utdannings- og opplæringstilbudet innen sentrale digitale teknologier som høytytelsesdatabehandling, cybersikkerhet og KI. • Å øke kompetanse om anvendelse av avansert digital teknologi i sektorer som finans, transport, landbruk, industri og helse.
SO5	Anvendelse av digitale teknologier	• Legg til rette for utrulling og anvendelse av digitale teknologier og produkter, som utvikles innenfor programmets øvrige satsingsområder. • Satsingsområdet er strukturert med utgangspunkt i seks ulike områder: 1. Blokkjeder 2. Tillit til den digitale transformasjonen 3. Bruk av offentlige tjenester 4. Interoperabilitet i Europa 5. Justis og forbruker 6. Energieffektivisering • Etablere et nettverk av europeiske digitale innovasjonshuber som støtter digital transformasjon i både offentlige og private organisasjoner.
SO6	Halvledere (mikrobrikker)	• Fremme innovasjon og utvikle tilstrekkelig kapasitet i industrien slik at den tilpasser seg utviklingen av teknologien. • Styrke Europas motstandsdyktighet og forsyningssikkerhet innen halvledertechnologi. • Bidra til den grønne og digitale omstillingen av Europa.

Kilde: digdir.no. Forkortet av SØA

Midlene i DIGITAL-programmet fordeles tentativt på de ulike strategiske områdene, i henhold til figur 3.2. Som figuren illustrer har to strategiske områder, SO4 Avansert digital kompetanse, og SO5 Anvendelse av digitale teknologier noe lavere budsjetter enn de øvrige strategiske områdene.

Figur 3.2 Budsjettfordeling på ulike strategiske områder. I mrd. Euro (2024)

Kilde. Strategi for norsk deltakelse i DIGITAL-programmet (Regjeringen, 2024)

Ansvar for å følge opp DIGITAL er fordelt på flere institusjoner i EU-systemet, noe som også illustrer at programmet er en overbygging. Programkomiteen (the Digital Europe Programme Coordination Committee) er programmets øverste styrende organ og har hovedansvar for den overordnede innretningen og prioriteringene i programmet. Programkomiteen vedtar blant annet arbeidsprogrammene, som er de viktigste styringsverktøyene i DIGITAL.¹⁰

Fire av seks strategiske områder følges opp av Generaldirektoratet for kommunikasjon, innhold og teknologi (DG CONNECT)¹¹, og direktoratet har dermed det faglige og strategiske ansvaret for store deler av programmet, inkludert budsjett og innretning.

Satsingsområdet SO1 Tungregning og SO6 Halvledere har en annen organisering. Innen disse strategiske områdene er det også tett kobling til rammeprogrammet for forskning og innovasjon:

- Satsingen på tungregning og superdatamaskiner (SO1), er lagt til EuroHPC Joint Undertaking (EuroHPC JU), som er et eget juridisk subjekt og europeisk partnerskap. Ansvaret består i å utvikle, anskaffe, drifte og tilgjengeliggjøre tungregningsressurser for akademia, næringsliv og offentlig sektor. EuroHPC JU finansieres gjennom midler fra DIGITAL, men også Horisont Europa og CEF-Europa-programmet, samt gjennom direkte bidrag fra deltakerlandene.¹²

¹⁰ Arbeidsprogrammene er ett- til treårige og beskriver hvilke temaer og satsingsområder som skal prioriteres i perioden, med tilhørende mål, leveranser, budsjett og planlagte utlysninger.

¹¹ I tillegg til en gjennomføringsetat; Health and Digital Executive Agency (HaDEA) som har ansvar for å utlyse midler, evaluere søknader, inngå kontrakter og følge opp prosjektene.

¹² Partnerskapet ble etablert under Horisont 2020. Norge deltar ikke i CEF-Europa.

- Chips Joint Undertaking (Chips JU) er et tilsvarende partnerskap for satsingen på halvlederteknologi (SO6). Det ble etablert i 2023 som en videreføring av partnerskapet Key Digital Technologies, som en oppfølging av *Chips Act*.¹³ Chips-JU er et treparts samarbeid mellom Europakommisjonen, deltakerlandene og europeisk industri. Chips JU finansieres gjennom ulike kanaler; DIGITAL-programmet, Horisont Europa og andre EU-programmer, samt tilleggsfinansiering fra deltakerlandene.

Flere andre institusjoner og generaldirektorater (DG-er) i EU-kommisjonen bidrar til DIGITAL-programmet på ulike måter, særlig i arbeidet med arbeidsprogrammene på sine respektive fagområder. På datasikkerhetsfeltet er det også etablert et eget europeisk kompetansesenter for cybersikkerhet (European Cybersecurity Competence Centre, ECCCC), som gir strategiske føringer og skal styrke koordineringen av tiltak og investeringer på området.

Prosjektstøtten favner svært vidt, som vi også kommer tilbake til i senere kapitler, men blant brukes midler til prosjekter med hensikt om å bygge opp kompetansetjenester og testfasiliteter (kapabiliteter) – som ulike typer brukere kan benytte seg av. Brukere kan være små- og mellomstore bedrifter, offentlig sektor, men også befolkningen generelt, særlig når det er snakk om for eksempel utdanningsprogram som utvikles gjennom programmet (dette kommer vi nærmere tilbake til i kap. 5). I tillegg til å støtte prosjekter, finansieres en del infrastruktur i anskaffelsesprosesser. Eksempelvis brukes midler til å anskaffe superdatamaskiner¹⁴.

Norge deltar i DIGITAL-programmet på ulike måter, som illustrert i figur 3.3.

Figur 3.3 DIGITAL-programmets innretning og Norges deltakelse

- Norske miljøer kan delta i prosjekter som lyses ut og derigjennom bidra i oppbyggingen av kapasitetene og infrastrukturen som DIGITAL medfinansierer¹⁵ (drøftes nærmere i kap. 4 og 5).

¹³ Chips Act er en forordning vedtatt i 2023 som etablerer et felles europeisk rammeverk for å styrke innsats på halvledere. Det omtales nærmere i kap. 5.2.

¹⁴ Kraftige maskiner som kan brukes til tungregning – IBM er typisk leverandør her

¹⁵ Norske miljøer kan også delta i anskaffelser. Vi har ikke data på om det skjer.

- Norske brukere, kan benytte seg av kapasitetene og infrastrukturen som bygges opp i programmet (drøftes nærmere i kap. 5).

I tillegg er Norge representert i de ulike EU-komiteene og partnerskapene som forvalter programmets ulike satsingsområder, og har gjennom dette innflytelse på strategiske veivalg i programmet (drøftes nærmere i kap. 6).

3.4 DIGITAL-prosjektene har svært ulike egenskaper

Prosjektene i DIGITAL, også de prosjektene norske miljøer deltar i, er svært forskjellige fra hverandre, både *innad* innen de strategiske områdene og *mellom* de strategiske områdene.¹⁶

En type prosjekt som særlig skiller seg ut, etter vår vurdering, er prosjekter som handler om å etablere og/eller utvikle ulike typer koordinerings- eller kompetansesentre som skal bistå små og mellomstore bedrifter (SMBer) (og til dels offentlig sektor) med digital omstilling.¹⁷ Det er blant annet etablert ett nasjonalt senter for forskning og innovasjon innen cybersikkerhet (NCC-NO), og det er etablert to sentre som skal tilby kompetansetjenester om digitalisering til SMBer og offentlig sektor (European Digital Hubs – EDIH). Sigma2, som forvalter tungregningskapasitet i Norge, har fått midler til å utvikle et senter for å tilby SMBer kompetansetjenester knyttet til bruken av avansert teknologi som tungregning/ høykapasitetsberegning (HPC) og høykapasitets dataanalyse. Sist, men ikke minst, har et norsk konsortium fått midler til å etablere et senter som bl.a. skal yte tjenester til SMB-markedet om testing av halvledere (CC Norchip). NCC-NO skiller seg fra de tre andre sentrene, da dette også forvalter tilskuddsmidler som bedrifter kan søke på innen digital sikkerhet. De øvrige tilbyr i hovedsak (subsidierte) kompetansetjenester.

Ovenstående sentre fordeler seg på de ulike strategiske områdene. Innenfor de strategiske områdene SO1 Tungregning og SO6 Halvledere begrenser den norske uttellingen i programmet seg til slike senter-etableringer. I disse to strategiske områdene har det ellers vært få utlysninger, fordi en stor andel av midlene har blitt brukt til anskaffelser.

Nasjonale myndigheter har vært tettere koblet på prosjektutlysningene som har til hensikt å etablere og utvikle disse sentrene, sammenliknet med de øvrige utlysningene i programmet. Noen av disse satsingene har dessuten krevd nasjonal medfinansiering for å få tilslag i DIGITAL, slik at myndighetene har bevilget midler over statsbudsjettet til de spesifikke satsingene. Norske myndigheter har også hatt en rolle i prekvalifisering av søkermiljøer for enkelte av disse satsingene.

Noen andre forhold ved prosjektene som finansieres av DIGITAL er verdt å merke seg. Som følge av EØS-medlemskap, er Norge forpliktet til å innføre regelverk og forordninger som utvikles i EU på en rekke områder. Flere av DIGITAL prosjektene dreier seg om implementering av regelverk. Noen av disse har lang historie, eksempelvis et større arbeid med å implementere et

¹⁶ Kilder her er hjemmesidene til de enkelte prosjektene, nyhetssaker om prosjektene, EUs prosjektdatabase og intervjuer med prosjektdeltakere.

¹⁷ Det er også bevilget midler til et senter som har til hensikt å bidra til et tryggere internett for barn og unge (Safer Internet Center). Dette har ikke SMB-markedet som målgruppe og sees derofor ikke i sammenheng med de øvrige sentrene.

felles ID-rammeverk for Europa (Digdir, u.d.), slik at nasjonale eID-løsninger kan brukes på tvers av grenser. Per nå pågår arbeid med å utvikle digitale identitetslommebøker (Digital Wallets), som gjør det mulig for innbyggere (og virksomheter) å lagre og dele verifiserte attributter på en sikker og interoperabel måte.¹⁸ I denne sammenhengen kan midler fra DIGITAL forstås som en finansiering av implementering av regelverk som Norge uansett må forholde seg til.

Overordnet er det slik at alle utlysninger i DIGITAL har til hensikt å bidra til den digitale transformasjonen i Europa, og til å gjennomføre EUs digitale politikk – det er hele formålet med programmet. Det er åpne konkurransearenaer i programmet, men basert på intervjuer med informanter fra mobiliseringsapparatet og norske miljøer som deltar i programmet, framstår utlysningene likefullt målrettede og begrenset, blant annet fordi at leveransene som forventes i prosjektet er svært konkrete.¹⁹ Hvis ikke søkerne kan levere på den konkrete bestillingen, er det ikke noe poeng å søke.

Noen prosjekter i DIGITAL-programmet er knyttet til å bygge opp kapabiliteter. Sentrene, omtalt over er ett eksempel på kapabilitet, men det etableres også fysisk infrastruktur, slik som testfasiliteter.²⁰ Ingen norske miljøer deltar disse prosjekttypene, og det er en oppfatning blant flere av informantene at fysisk infrastruktur må være plassert i land som er medlemmer i EU, slik at det uansett ikke ville vært relevant å søke for norske aktører. Samtidig er det også utlysninger som framstår mer åpne, eksempelvis prosjekter som dreier seg om å utvikle utdanningsprogram. Også prosjekter som dreier seg om teknologiutvikling framstår som mer åpne konkurransearenaer, og der norske miljøer vil kunne nå fram, så fremst faglig ekspertise er høy.

3.5 Oppsummering og vurdering

DIGITAL-programmet har som hovedmål å framskynde den digitale transformasjonen av Europas økonomi. Programmet skal styrke EUs internasjonale konkurransevne og redusere avhengigheten av andre land på det digitale området.

Norge besluttet å delta i programmet, blant annet fordi det ble vurdert som en naturlig videreføring av innsatsen i tidligere EU-programmer, men først og fremst fordi det ble sett som et sentralt verktøy for å nå nasjonale digitaliseringsmål. Samtidig ble det uttrykt bekymring for at manglende deltakelse kunne få negative konsekvenser for norsk næringsliv, særlig ved at norske miljøer da ville miste tilgang til de digitale kapasitetene som bygges opp gjennom programmet. Selv om beslutningen om deltakelse ble tatt før alle detaljer rundt programmet var på plass, framstår forarbeidet som grundig, og argumentene for norsk deltakelse som velbegrunnede.

DIGITAL-programmet er et komplekst program, både når det kommer til organisering og finansieringsstruktur. Programmet er overordnet inndelt i seks strategiske områder: tungregning og superdatamaskiner, skyteknologi, data og kunstig intelligens, digital sikkerhet, avansert digital kompetanse, anvendelse av digitale teknologier og halvledere (mikrochips). Den strategiske

¹⁸ <https://eidas.ec.europa.eu/efda/home>

¹⁹ Vi har ikke analysert utlysningstekster i evalueringen

²⁰ Eksempelvis Testing and Experimenting Facilities (TEF) og pilotlinjer for halvledere – dette utdypes nærmere i kap. 5.2.2.

styringen av programmet er fordelt på ulike EU-institusjoner og midlene brukes både til prosjekter og anskaffelser. Flere av prosjektene har til hensikt å bygge opp kapasiteter og infrastruktur som kan bidra til digital transformasjon i bredden av næringslivet og i offentlig sektor. Norge deltar i programmet både gjennom å delta i prosjekter som lyses ut og gjennom å benytte kapabilitetene som bygges opp gjennom programmet. I tillegg er Norge representert i de sentrale institusjonene som forvalter programmet i EU.

Prosjektporteføljen er sammensatt, både mellom de strategiske områdene og innad i de strategiske områdene. En prosjekttype som stikker seg ut, er etableringen av kompetanse- eller koordineringssentre. Disse utlysningene har hatt en tettere oppfølging av nasjonale myndigheter, og finansieres dessuten også av nasjonale midler. Ellers framstår flere av utlysningene til dels begrensede, slik at det er en avgrenset mengde miljøer som vil være i stand til å søke, selv om det varierer noe mellom prosjekttyper og utlysninger.

Variasjonen i utlysninger og prosjekttyper kompliserer øvelsen med å vurdere om Norge får adekvat utbytte av å delta i DIGITAL, som vi kommer tilbake til i de neste kapitlene.

4 Resultater fra prosjektdeltakelse i DIGITAL

Norge og norske miljøer deltar i DIGITAL på flere nivåer; gjennom å delta i programutviklingen på strategisk nivå, gjennom å delta i prosjekter som lyses ut i programmet og gjennom å ta i bruk kapabilitetene som utvikles i programmet. I dette kapitlet ser vi nærmere på prosjektdeltakelsen i programmet. Den norske deltakelsen er preget av satsing på kompetanse- og koordineringssentre, men norske miljøer har ellers høy suksessrate i programmet.

4.1 Norske miljøer er representert innenfor alle seks strategiske områder

Våren 2025 deltar norske miljøer i prosjekter innenfor alle de seks strategiske områdene i DIGITAL-programmet, men som tabell 4.1 viser varierer omfanget av deltakelsen.

Tabell 4.1 Norsk deltakelse og innvilget støtte per satsningsområde.

Satsingsområde	Antall prosjekter	Antall prosjektdeltakere fra Norge	Antall prosjekt med norsk koordinering	Innvilget støtte (euro)
SO1: Tungregning og superdatamaskiner	1	3	0	984 464
SO2: Skyteknologi, data og kunstig intelligens	12	18	0	2 727 003
SO3: Digital sikkerhet	8	12	4	11 754 250
SO4: Avansert digital kompetanse	7	11	0	3 080 761
SO5: Anvendelse av digitale teknologier	13	49	6	12 119 375
SO6: Halvledere (mikrobrikker)	1	6	1	3 769 953
Sum	41	93	10	30 665 853

Kilde: DIGITAL prosjektdata pr. 31. mars 2025. CC Norchip signerte kontrakt primo april 2025, og er lagt til manuelt i denne tabellen. Kilden her er [EUs tender portal](#).

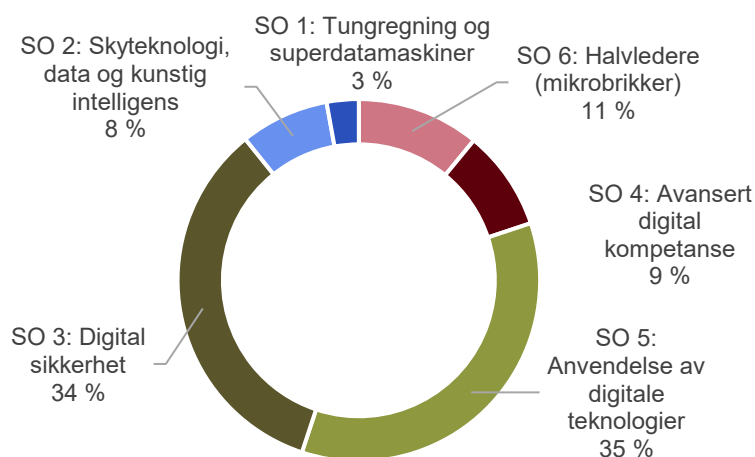
Note: Fire av prosjektene var avsluttet per 31. mars 2025

Vi finner flest prosjekter med norsk deltakelse innen SO2 *Skyteknologi, data og kunstig intelligens*, og SO 5 *Anvendelse av digitale teknologier*. Norge deltar i kun ett prosjekt i SO1 *Tungregning og superdatamaskiner*, men dette er til gjengjeld et stort prosjekt i innvilget støtte. Norske miljøer deltar også kun i ett prosjekt i SO6 *Halvledere* – også dette er stort med utgangspunkt i innvilget støtte.

Særlig innen SO5 *Anvendelse av digitale teknologier* deltar mange norske miljøer, sammenliknet med de øvrige områdene. EU-kommisjonens satsing på å etablere European Digital Hubs (EDIH) forklarer noe av dette. EDIH kan forstås som kompetansesentre for å styrke digital kompetanse i SMB-markedet. Norge har fått støtte til to EDIHer som begge er store konsortier, med ca. norske 10 miljøer i hver av dem.

Figur 4.2. Viser fordeling av den totale prosjektstøtten fra EU til norske miljøer, fordelt på de ulike satsingsområdene. Det er særlig to områder som peker seg ut; SO3 *Digital sikkerhet* og SO5 *Anvendelse av digitale teknologier*.

Figur 4.2. Prosjektstøtte fra DIGITAL-programmet til norske miljøer, fordelt på satsingsområder

Kilde: DIGITAL prosjektdata pr. 31. mars 2025. CC Norchip signerte kontrakt primo april 2025, og er lagt til manuelt i denne tabellen. Kilden her er [EUs tender portal](#).

Tabell 4.3 viser omfanget av den norske deltakelsen sammenliknet med de andre landene i Norden.²¹ Norge har lavest deltakelse i DIGITAL av de fire, i antall prosjekter, deltakelser og innvilget beløp.

²¹ Kun de skandinaviske medlemslandene. Vi har ikke data på Island, som deltar som assosiert medlem.

Tabell 4.3 Innvilget støtte, antall prosjekter, antall deltakelser, og antall koordineringer for Norge og andre land i Norden

Land	Innvilget støtte (euro)	Prosjekter	Deltakelser	Hvorav koordineringer
Finland (9)	53 559 129	70	206	13
Sverige (12)	52 037 772	55	177	11
Danmark (14)	41 824 533	52	135	11
Norge (19)	30 665 853	41	93	10
Sum ALLE land	1 860 365 547	–	6 623	560

Kilde: DIGITAL prosjektdata pr. 31. mars 2025. CC Norchip signerte kontrakt primo april 2025, og er lagt til manuelt i denne tabellen. Kilden her er [EUs tender portal](#).

Note: Nummer i parentes indikerer hvilken plass landet kommer på, sortert etter innvilget beløp.

I gjennomsnitt har imidlertid Norge høyst innvilget beløp per deltakende virksomhet. At vi har relativt høyt innvilget beløp per prosjektdeltaker har sammenheng med at norske miljøer deltar i relativt små, men gode, konsortier. Norge har også høyest andel koordineringer. Å være koordinator i et DIGITAL-prosjekt kan være et kvalitetsstempel fordi det forutsetter administrativ og faglig kapasitet, i konkurranse med andre miljøer.

4.2 Mest midler til kompetanseinfrastruktur (sentre)

Hvis vi ser nærmere på de strategiske områdene og typer prosjekter som har fått støtte i programmet, så er det særlig sentersatsinger som preger bildet i Norge (også omtalt i kap. 3.4, og vi kommer tilbake til dem i kap. 5). I tabell 4.4 har vi listet opp de største prosjektområdene som har fått støtte gjennom DIGITAL (i rekkefølge etter innvilget beløp). Tabellen viser at ca. en tredel av de norske prosjektene (13 stk.) har mottatt 88 prosent av støtten.

Tabell 4.4 De største prosjektområdene norske miljøer har fått støtte til.

Strategisk område	Prosjektområder ²²	Antall	EU støtte	Andel av EU-støtten til norske miljøer
SO3 Digital sikkerhet	NCC-NO	2	7 869 583	26 %
SO5 Anvendelse av digitale teknologier	EDIH	2	6 174 238	20 %
<i>SO6 Halvledere</i>	<i>CC-Norchip</i>	<i>1</i>	<i>3 769 953</i>	<i>12 %</i>
SO3 Digital sikkerhet	SecurePRactice4EU	1	2 500 000	8 %
SO5 Anvendelse av digitale teknologier	EU Digital wallet	3	3 291 076	11 %
SO4 Avansert digital kompetanse	Digital masters and wind systems	1	1 307 384	4 %
SO2 Skyteknologi, data og kunstig intelligens	Genome	2	1 203 820	4 %
SO 1 Tungregning og super-datamaskiner	NCC HPC	1	984 464	3 %
	Totalt	13	27 100 518	88 %

Note: Prosjektdata uttrekk 31. mars. Manuelt lagt til CC Norchip.

²² Prosjektområde er et begrep vi bruker fordi noen prosjekter er gruppert sammen. Disse prosjektene er tilknyttet samme tematikk.

De tre største prosjektområdene er sentre (NCC-NO, EDIHene, og CC Norchip). Disse har mottatt til sammen 58 prosent av støtten norske miljøer har fått gjennom DIGITAL.²³ Som nevnt, og som utdypes nærmere i kap. 5, skal aktiviteten i disse sentrene komme SMBer, og til dels offentlig sektor, til gode.

4.3 Bred deltakelse fra ulike typer virksomheter, men færrest fra instituttsektoren

Det framgår av prosjektstatistikken at offentlig sektor har mottatt mest midler fra DIGITAL-programmet, jf. tabell 4.5. Offentlige virksomheter inkluderer Forskningsrådet og Nasjonal sikkerhetsmyndighet som til sammen utgjør kompetansesenteret NCC-Cyber. En stor andel av midler til dette senteret går videre til andre virksomheter, primært SMBer, for at disse skal utvikle seg på datasikkerhetsområdet. Hvis vi ser bort fra midlene som går til de ulike sentrene (siste kolonne), så framgår det med tydelighet at offentlig sektor ikke er en like stor mottaker av midler fra DIGITAL som det umiddelbart kan framstå som.

Tabell 4.5 Norsk deltakelse og innvilget støtte per virksomhetstype. Beløp i euro.

Virksomhetstype	Del- takere	Deltakere ekskl. senter	Deltakere ekskl. senter og assosiert	Innvilget støtte (euro)	Innvilget støtte ekskl. senter (euro)
UH	21	17	16	6 731 925	5 189 917
Institutter	11	4	3	2 977 262	634 970
Bedrifter	25	20	18	6 883 285	5 576 709
Off. virksomheter	24	20	13	10 774 462	3 690 527
Andre	12	5	5	3 298 920	545 447
Sum	93	66	55	30 665 853	15 637 569

Kilde: DIGITAL prosjektdata pr. 31. mars 2025. Tabellen omfatter også 11 assosierte deltakere. Disse får ikke EU-støtte. CC-Norchip er utelatt her.

Tabell 4.5 viser også at *antallet* deltakelser fra offentlige virksomheter er relativt høyt, men flere av de offentlige virksomhetene deltar som assosierte deltakere. Det innebærer at de ikke får støtte fra programmet, men at de deltar for å følge med på aktiviteten. Deltakere fra offentlig sektor som mottar tilskudd omfatter særlig Digitaliseringsdirektoratet og Direktoratet for forvaltning og økonomistyring. Disse aktørenes innsats i programmet er i stor grad knyttet til arbeidet med eID og digitale lommebøker (omtalt i kap. 3.4).

Tabell 4.5 viser videre at UH sektoren deltar i vesentlig høyere grad enn instituttsektoren. Instituttene er ofte deltakere i kompetanse- eller koordineringssentrene, mens universiteter og høyskoler også deltar i prosjekter med hensikt å utvikle utdanningsprogram. Tabellen viser også at det er høy deltakelse fra bedrifter i programmet. En overordnet gjennomgang av prosjektbeskrivelsene til prosjektene bedrifter deltar i, indikerer at bedrifters deltakelse i stor grad er knyttet til EUs arbeid med å implementere digitale satsinger knyttet til eID og andre reguleringer. Ett unntak, som påvirker bildet mye er SecurePractice, som er en bedrift som er bevilget 2,5 mill. euro til å skalere opp virksomheten.²⁴ Denne virksomheten har blant annet utviklet

²³ De er også delfinansiert av nasjonale myndigheter

²⁴ <https://securepractice.co/>

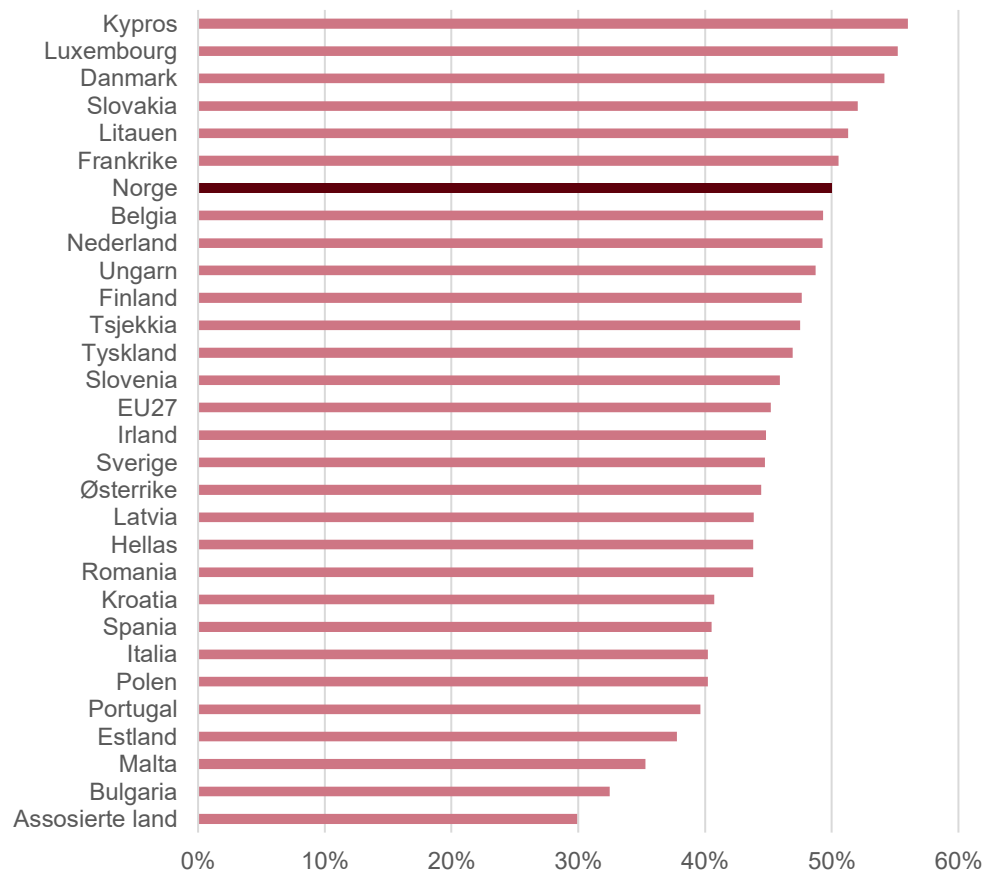
treningssprogram på datasikkerhetsområdet, som andre bedrifter må kjøpe lisens for å nyttiggjøre seg av.

Når det gjelder «andre aktører», finner vi i stor grad innovasjonsselskap, primært som deltakere i EDIH-prosjektene. Et innovasjonsselskap kan forstås som et rådgivningsselskap for SMBer, med vekt på å bidra til innovasjon. En del av disse selskapene inngår også som aktør i det næringsrettede virkemiddelapparatet.²⁵ Øvrige «andre» aktører er eksempelvis ideelle organisasjoner som Redd barna, som bl.a. har fått støtte til «Safer internet Center».²⁶

4.4 Høy suksessrate, men relativt lav returandel

Suksessraten i DIGITAL er høy. Av søknader som er sendt inn har Norge fått gjennomslag for halvparten, ref. figur 4.6. Suksessraten er meget god sammenliknet med andre land, og indikerer at de norske miljøene som søker i DIGITAL-programmet er gode.

Figur 4.6 Suksessrate per. 31. mars. 2025

Kilde: DIGITAL prosjektdata pr. 31. mars 2025. CC-Norchip er ikke inkludert her.

²⁵ Eksempler på innovasjonsselskaper er blant annet forsknings- og kunnskapspark, industriinkubatorer og aktører som er operatører for Innovasjon Norge og Siva sine programmer. (<https://www.abelia.no/bransjeforeninger/fin/om-fin/>)

²⁶ <https://better-internet-for-kids.europa.eu/en/saferinternetday/norway>

Returandelen i programmet er ca. 1,6 prosent per 31. mars 2025, jf. tabell 4.7.²⁷ Returandelen måler hvor stor andel av DIGITAL-programmets prosjektbevilgninger som har gått til norske miljøer. Hvis vi ser nærmere på returandelen fordelt på de ulike strategiske områdene har er den høyere innen områdene SO3 *Digital sikkerhet* og SO5 *Anvendelse av digitale teknologier*, som igjen henger sammen med de store prosjektene presentert i tabell 4.4.

Tabell 4.7 Returandel fordelt på satsingsområde

Satsingsområde	Returandel
SO 1: Tungregning og superdatamaskiner	1,220%
SO 2: Skyteknologi, data og kunstig intelligens	0,486%
SO 3: Digital sikkerhet	2,446%
SO 4: Avansert digital kompetanse	1,459%
SO 5: Anvendelse av digitale teknologier	2,457%
SO 6: Halvledere (mikrobrikker)	0,000%
Alle SO	1,648%

Kilde: DIGITAL prosjektdata pr. 31. mars 2025. CC Norchip er ikke inkludert her.

Isolert er det vanskelig å vurdere om returandelen er høy eller lav. Proporsjonalitetsfaktoren er ett et sammenlikningsgrunnlag. Denne angir hvilken andel Norge bidrar med økonomisk inn til DIGITAL, og er dermed et referansenivå for retur dersom Norge skulle motta en andel av midlene i programmet som tilsvarer innbetalingen. Et enkelt gjennomsnitt av proporsjonalitetsfaktoren i perioden 2021 til 2025 er 2,7 prosent, og returandelen er dermed et drøyt prosentpoeng lavere enn denne.²⁸

Samtidig er det viktig å påpeke at proporsjonalitetsfaktoren bare gir et delvis bilde av nytten ved deltakelse i DIGITAL. En betydelig del av midlene i programmet brukes til å utvikle felles europeiske kapabiliteter og digital infrastruktur som kommer alle deltakerland til gode, også aktører og miljøer som ikke deltar direkte i prosjektene. Returandel og proporsjonalitetsfaktor må derfor forstås som én av flere indikatorer på nytten av norsk deltakelse. Den bredere nytten omtales i kapittel 5.

4.5 Økonomiske og administrative forhold er de største barrierene for økt deltakelse

I spørreundersøkelsen ble respondentene bedt om å oppgi årsaker til at deltakelsen i DIGITAL ikke er mer omfattende enn den er. Mange av miljøene som allerede deltar, kunne i prinsippet deltatt i flere prosjekter.²⁹ Resultatene viser at administrative og økonomiske forhold er de viktigste barrierene. Det krever betydelige ressurser å utforme søknader, samtidig som flere

²⁷ Returandelen kan ha endret seg noe siden dette tidspunktet, som følge at flere norske miljøer har fått bevilgninger til prosjekter siden da, men samtidig vil også andre land fått innvilget flere prosjekter i samme periode.

²⁸ Snittet er sterkt påvirket av 2024 da faktoren var på nesten 3,4 prosent.

²⁹ Vi har ikke vært i kontakt med miljøer som kunne vært vurdert som potensielle søkere i programmet, ref. kap. 1.2

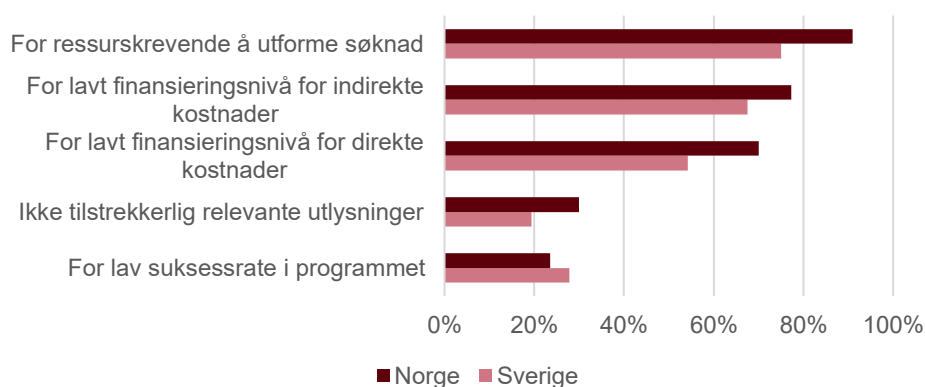
respondenter peker på at programmet dekker en for liten andel av de reelle kostnadene ved prosjektgjennomføring.

I spørreundersøkelsen ble det også spurt hva som kunne bidra til økt deltakelse. Også her fremheves bedre finansiering som det viktigste tiltaket. Enkelte viser eksplisitt til støtteordningene som Forskningsrådet Horisont Europa, og mener at tilsvarende ordninger burde etableres for DIGITAL.³⁰ Flere etterlyser dessuten forenklinger i søknadsprosesser og rapportering, som beskrives som ressurskrevende og tidkrevende. Både evalueringen av den svenske deltakelsen i DIGITAL (Åström Analys AB, 2024) og en evaluering gjennomført av European Economic Social Committee (EESC, 2024) viser det samme, nemlig at bedrifter og mindre virksomheter opplever finansiering og byråkrati som sentrale barrierer for deltakelse.

Både spørreundersøkelsen og intervjuene vi har gjennomført tyder på at utfordringene med finansiering særlig gjelder instituttsektoren og næringslivet, men også informanter fra UH-sektoren har pekt på problemstillingen. Informantene peker på at den strategiske betydningen av prosjektet må være høy for å rettferdiggjøre deltakelse. Bedrifter står overfor tilsvarende vurderinger.³¹ For offentlig sektor forventes det gjennomgående at eventuell deltakelse i EU-prosjekter finansieres innenfor eksisterende budsjetter.³² Informanter fra offentlig sektor peker på at det internt derfor kan oppstå drakamper når det gjelder omfang av ressurser som skal brukes til deltakelse i og oppfølging av EU-prosjekter der offentlige etater har en rolle.

Spørsmålene vi har stilt om barrierer i spørreundersøkelsen dreier seg om en rekke ulike forhold, men i figur 4.8 har vi tatt med svarene som berører selve programmet, og hvordan norske og svenske deltakere vurderer DIGITAL-programmet på disse forholdene. Overordnet ser vi at norske miljøer opplever flere utfordringer ved programmet enn svenske miljøer; det er ressurskrevende å søke, det har for lav finansiering og utlysningene er ikke tilstrekkelig relevante for norske miljøer.

Figur 4.8. Utfordringer med DIGITAL-programmet

Kilde: Spørreundersøkelser.

³⁰ Forskningsrådet forvalter to ordninger – en type toppfinansiering til forskningsinstitutter som deltar i Horisont Europa (retur-EU) og støtte til å skrive søknad.

³¹ Som vi kommer tilbake til i senere kapitler kan imidlertid bedrifter også delta i programmet som brukere, ved å benytte seg av kapasiteter som bygges opp.

³² Unntaket her er satsingene som har vært prioritert over statsbudsjettet – her har det kommet øremerkede midler (NCC NO og NCC HPC)

Etter vår vurdering er tilbakemeldingen om at utlysningene ikke er tilstrekkelig relevante verdt å merke seg. Som vi var inne på i kap. 3.4 vurderer mobiliseringsapparatet og andre informanter i evalueringen at mange av utlysningene oppleves begrenset. Dette har igjen betydning for hvordan vi skal forstå og tolke returandelen til programmet, og også hvordan man skal tenke om eventuelle økonomiske insentiver for å øke deltakelsen (dette kommer vi tilbake til i kap. 6.4).

4.6 Oppsummering og vurdering

Norske miljøer er representert i prosjekter innenfor alle seks strategiske områder i DIGITAL-programmet. Omfanget varierer, men det er flest prosjekter innen SO2 Skyteknologi, data og kunstig intelligens» og SO5 Anvendelse av digitale teknologier. Norge har lavest deltakelse i DIGITAL blant de nordiske landene (Finland, Sverige, Danmark og Norge) målt i antall prosjekter, deltakelser og innvilget beløp. Likevel har Norge høyest innvilget beløp per deltaker og høyest andel koordineringer, noe som kan tolkes som et kvalitetsstempel.

De største mottakerne av EU-støtte i Norge er sentersatsinger, spesielt NCC-NO, EDIHene og CC Norchip. Disse tre står for 58 prosent av støtten norske miljøer har fått gjennom DIGITAL. Totalt mottar 13 prosjekter 88 prosent av støtten. Aktiviteten i disse sentrene er særlig rettet mot SMBer og offentlig sektor. Offentlig sektor har mottatt mest midler gjennom programmet, men mye av dette går videre til SMBer via sentrene. Universitets- og høyskolesektoren deltar mer enn instituttsektoren, fordi disse aktørene også deltar i prosjekter som har til hensikt å utvikle utdanningsprogram. Bedrifter har også høy deltakelse, ofte knyttet til EUs digitale satsinger som eID.

Norge har fått gjennomslag for omtrent halvparten av søknadene, noe som er en høy suksessrate sammenlignet med andre land. Returandelen (andel av programmets midler som går til norske aktører) er imidlertid lavere enn proporsjonalitetsfaktoren, altså det Norge betaler inn. Dette skyldes blant annet at mye av midlene fra programmet går til felles europeiske kapasiteter og infrastruktur.

De største barrierene for økt norsk deltakelse er økonomiske og administrative forhold. Det er ressurskrevende å søke, og programmet dekker en for liten andel av de reelle kostnadene. Instituttsektoren og næringslivet peker spesielt på finansiering som utfordring. Norske miljøer opplever også at utlysningene ikke alltid er relevante.

Samlet sett gir funnene et sammensatt bilde av den norske deltakelsen i DIGITAL. På den ene siden deltar norske miljøer i alle de strategiske områdene i programmet, og Norge har en høy suksessrate og en relativt stor andel koordinatørroller. Støtten som er innvilget til norske aktører er i stor grad konsentrert i sentersatsinger med tydelig nasjonal relevans, og disse gir bred nytte for både SMB-er og offentlig sektor. Dette kan tolkes som at Norge lykkes godt i de delene av DIGITAL hvor norske aktører har kompetanse, kapasitet og tydelige roller. På den andre siden er norsk deltakelse lavere enn hos de andre nordiske landene, både i antall prosjekter og samlet innvilget beløp. Returandelen er lavere enn proporsjonalitetsfaktoren. Flere aktører peker også på betydelige økonomiske og administrative barrierer som gjør det krevende å delta, og at utlysningene ikke alltid treffer norske behov eller prioriteringer.

På denne bakgrunn er det vanskelig å gi en entydig vurdering av om den norske deltakelsen ligger på «riktig» nivå. Indikatorene peker i ulike retninger. Det er likevel vår vurdering at det er viktig å sikre at sentrale miljøer har realistiske rammevilkår for å delta, og at Norge får god utnyttelse av de europeiske kapasitetene som bygges opp gjennom programmet.

5 Nytte og gevinster av å delta i DIGITAL

DIGITAL-programmet kan gi direkte nytte til prosjektdeltakere i programmet, så vel som nytte til aktører som benytter kapabilitetene som bygges opp gjennom programmet (brukere). I tillegg har Norge mer overordnet nytte på systemnivå av å ta del i et samarbeidsprogram med resten av Europa. I dette kapittelet ser vi nærmere på gevinster og nytte på disse tre ulike nivåene.

5.1 Nytte og gevinster for prosjektdeltakere i DIGITAL

Overordnet viser intervjuene at hovedmotivasjonen – og den forventede nytten for prosjektdeltakere ved å delta i DIGITAL-prosjekter, er at de mottar finansiering for å løse oppgaver eller finansiere aktiviteter de ønsker å gjennomføre. Hva slags type oppgaver eller aktiviteter det dreier seg om, varierer med prosjektene og type deltakere. Under drøfter vi nytte fra deltakerperspektivet, fordelt på ulike aktørtyper.

5.1.1 Universiteter og høyskoler (UH-sektoren)

Et av UH-sektorens samfunnsoppdrag er å levere forskning og høyere utdanning av høy kvalitet (KD, 2024). Følgelig er programdeltagelse i EU-programmer, herunder DIGITAL, relevant når det bidrar til å styrke dette oppdraget.

At prosjekter, som dreier seg om å utvikle utdanningstilbud, finansieres gjennom EU-program, slik som DIGITAL, bidrar i henhold til informanter til ekstra gevinster. En respondent fra UH-sektoren pekte eksempelvis på at internasjonalt samarbeid mellom universiteter i utvikling av utdanningstilbud innebærer at ulike land kan ta ansvar for ulike deler av utdanningstilbudet, basert på komparative fortrinn. Samlet vil utdanningen da få høyere kvalitet enn den ellers ville fått. Et annet eksempel på gevinster ved internasjonalt samarbeid på utdanningsområdet, er at noen utdanningsinstitusjoner kan ha bedre fasiliteter (eks. laboratorier) for deler av utdannelsen, som da alle samarbeidende utdanningsinstitusjoner kan nyttiggjøre seg av. På denne måten unngår flere institusjoner å bygge opp infrastruktur selv.

Enkelte respondenter fra UH-sektoren deltar i DIGITAL-prosjekt fordi det bygger videre på arbeid som startet under Horisont, og har blitt «flyttet» til dette programmet i nåværende programperiode. Eksempler her er deltakelse i

utvikling av språkmodeller, som er et forskningsområde på UiO. Nyten består dermed i å videreutvikle forskningsområdet. Også her gir internasjonalt samarbeid en ekstra gevinst i lys av at språkmodellene som utvikles i EU skal omfatte alle europeiske språk, og modellene må fungere godt på tvers av land og språk.

UH-sektoren deltar også i prosjekter som ikke dreier seg om utdanning, men som handler mer om kapasitetsoppbygging – både kompetansesentre og dataområder. Når det gjelder dataområder er nytten langsiktig, og handler om tilgang til bredere og større datagrunnlag for framtidig forskning. Når det gjelder kompetansesentre er det vår vurdering at nytten primært tilfaller brukere, og deltakelse fra sektoren handler mye om at UH-sektoren tar et ekstra samfunnsansvar ved å bringe inn sin ekspertise til ulike brukere. Samtidig er deltakelsen fra UH også her knyttet til konkrete forskningsområder. En respondent fra UH pekte på at det var nyttig å delta fordi det ga innsikt i brukerperspektivet.

5.1.2 Forskningsinstitutter (instituttsektoren)

Instituttsektoren er også en sentral leverandør av forskning og utvikling i Norge. Også for instituttsektoren er et viktig rasjonale for deltakelse i EU-programmer, og nytten ved å delta, at det bidrar til å finansiere FoU-aktivitet de ønsker å gjennomføre. I denne sammenhengen er det, på samme måte som for UH-sektoren nyttig med internasjonalt samarbeid og nettverk, som styrker kvaliteten.

Informanter peker imidlertid på at prosjektfinsieringen fra programmet er lav. Strategisk viktige prosjekter vil kunne forsvare en noe lavere lønnsomhet, eksempelvis at tematikken for prosjektet er helt i kjernen av det instituttet jobber med.

I enkelte prosjekter, f.eks. CC-Norchip og EDIHer deltar forskningsinstitutter som leverandører av kompetanse og ekspertise, som kommer brukere (typisk bedrifter, men også offentlig sektor) til gode. Med andre ord tilfaller nytten andre enn instituttet selv. Selv om det oppleves som fordelaktig og nyttig med brukerkontakt i FoU-arbeid, er inntjeningen relativt lav på tjenesteytelsen. Flere informanter fra instituttsektoren har valgt å delta i mindre grad enn de først hadde planlagt, i de konsortiene de deltar i, som følge av finansieringsvilkårene i programmet.

5.1.3 Bedrifter

Bedrifter sitt rasjonale for å delta i DIGITAL-prosjekter er at det kan bidra til økte inntekter.

Én av virksomhetene som har fått støtte gjennom DIGITAL-programmet, fikk i praksis direkte bedriftsstøtte for å kunne skalere opp virksomheten.³³ Denne bedriften kunne dermed ansette flere folk, videreutvikle produktet og øke salget til flere kunder. Samtidig er akkurat dette prosjektet et atypisk prosjekt i DIGITAL-sammenheng.

De fleste bedriftene som deltar i DIGITAL fra Norge er med for å teste/utvikle digitale utviklingsprosjekter. Disse bedriftenes nytte ved å delta er mer langsiktig, og handler om mulige markedsfordeler på sikt, som følge av at de er med på utviklingsarbeidet. Ett eksempel her er to bedrifter som deltar i

³³ Secure Practice, også omtalt i kap. 4

arbeid med til digitale produktpass.³⁴ Det er også en rekke bedrifter som er involvert i arbeidet med å utvikle den digitale kommeboken.

Enkelte bedrifter/representanter fra næringslivet deltar i prosjekter som omhandler utdanningsprogram, og derigjennom er med på å sikre større arbeidslivsrelevans i studiet. Bedriftene får senere nytte av dette gjennom tilgang til kompetanse de trenger for å utvikle bedriften.

På samme måte som instituttsektoren, kan det være vanskelig for bedrifter å delta i aktiviteter som ikke medfører umiddelbar lønnsomhet, men flere deltar likevel fordi de vurderer det som strategisk viktig og potensielt lønnsomt på sikt.

5.1.4 Offentlig sektor og «andre»

Blant deltakere fra Norge er det mange fra offentlig sektor og «andre virksomheter». Denne deltakelsen er nært knyttet til senteratsingene som er omtalt tidligere. Noen av de offentlige aktørene har fått i mandat om å ta på seg oppgaven som følger av DIGITAL, eksempelvis å etablere NCC-NO. Forskningsrådet har i denne sammenhengen ansvar for å vurdere søknadene som senteret mottar, og Nasjonal sikkerhetsmyndighet har koordineringsansvar. Digitaliseringsdirektoratet og Direktoratet for økonomistyring og forvaltning har også deltatt aktivt i arbeidet med eID, fordi det har vært vurdert som strategisk viktig for Norge. Deltakelse her innebærer at Norge blir med i utvikling og implementering av regelverk vi uansett må forholde oss til.

Noen av de «andre» FoU-aktørene som deltar i DIGITAL-prosjekter, er innovasjonsselskap. Flere av disse inngår i EDIH-konsortiene. EDIHene tilbyr en type førstelinje kompetansetjeneste til SMB-markedet. Dette er aktiviteter flere av disse innovasjonsaktørene allerede har, og som finansieres gjennom nasjonale programmer. Deltakelsen i DIGITAL bidrar til en styrking av tjenesteporteføljen de allerede tilbyr SMB-markedet.

5.2 Nytte og gevinster for brukere av programmets kapabiliteter

DIGITAL finansierer en bred portefølje av prosjekter som bygger opp ulike typer kapabiliteter i Europa. Prosjektene har direkte deltakere, omtalt over, men også mulige brukere. For å analysere hvilken nytte norske miljøer har eller kan ha som brukere av DIGITAL, skiller vi mellom fire typer kapabiliteter:

- Kompetanse- og koordineringskapabiliteter
- Fysisk infrastruktur
- Digital infrastruktur
- Utdannings- og læringstilbud

³⁴ EUs økodesignforordning innfører digitalt produktpass (DPP) som et verktøy for å registrere, behandle og dele produktinformasjon elektronisk blant bedriftene i forsyningskjeden, myndigheter og forbrukere. Dette inkluderer informasjon om produkters bærekraft og sirkularitet. (Miljødirektoratet, 2025)

5.2.1 Kompetanse og koordineringskapabiliteter

Den norske deltakelsen i DIGITAL er preget av ulike typer kompetanse eller koordineringssentre. SMB-markedet, og til dels offentlig sektor er målgruppe for tjenester som tilbys i regi av disse:

Tungregning – NCC HPC

NCC HPC er et nasjonalt kompetansesenter for tungregning som ble bygget opp under Horisont, og som er videreført gjennom DIGITAL.³⁵ Formålet med senteret er å styrke den europeiske kapasiteten innen høytytelsesdatabehandling (HPC) ved å bygge kompetanse, fremme samarbeid og gjøre superdatainfrastrukturene mer tilgjengelige for forskning, næringsliv og offentlig sektor. (Euro HPC JU, u.d.).

Gjennom DIGITAL-programmet har senteret fått støtte til et spesifikt prosjekt for å utvikle et tjenestetilbud innen tungregning.³⁶ Hovedmålgruppen for disse tjenestene er SMBer som har størst behov for støtte til å ta i bruk tungregning. I tillegg rettes tilbudet mot offentlige virksomheter med begrensede utviklingsmiljøer, som eksempelvis mindre kommuner. Tjenestene spenner fra praktisk støtte i bruk og integrering av HPC i virksomhetenes arbeidsprosesser, til mer strategisk rådgivning om hvordan tungregning kan inngå i innovasjonsprosjekter og forretningsstrategier. Senteret gjennomfører også demonstrasjons- og utviklingsprosjekter som synliggjør mulighetene ved bruk av HPC. Bedriftene betaler ikke for disse tjenestene, og verdien av støtten holdes lav nok til at bistanden ikke utløser statsstøtteregler (bagatellmessig støtte³⁷).

I henhold til intervju har senteret hittil hatt størst gjennomslag i oppstartsbedrifter industrisektoren, særlig innen kraft- og energibransjen, men senteret har også bistått enkelte offentlige aktører, blant annet Tolletaten. Det har også vært demonstrert bruk av språkmodeller koblet mot fagsystemer.³⁸

I prinsippet kunne kompetansetjenesten som NCC HPC får delfinansiert gjennom DIGITAL vært fullfinansiert av norske myndigheter. Respondenter forteller imidlertid at det er en merverdi å inngå i et nettverk av andre NCCer i Europa. Informanter forteller at kompetanseporteføljen til brukere er 10 ganger så stor som følge av internasjonale samarbeidspartnere.

EDIH - Digital transformasjon og kunstig intelligens i SMB-markedet

European Digital Innovation Hubs (EDIH-er) er kompetansesentre som bistår virksomheter i å forbedre forretnings- og produksjonsprosesser, produkter og tjenester gjennom bruk av digitale teknologier. Gjennom DIGITAL har to norske konsortier fått støtte til å etablere EDIH; Nemonoor og Oceanopolis.

I en norsk kontekst kan EDIHene forstås som et supplement til det eksisterende næringsrettede virkemiddelapparatet, men med spissede

³⁵ Satsingen ble først finansiert under Horisont 2020 gjennom prosjektet EuroCC (2020–2023) og videreføres i programperioden 2021–2027 under DIGITAL gjennom EuroCC 2 (2023–2026). Tilsvarende sentre finnes i hele Europa.

³⁶ Tilsvarende har senteret tjenester rettet mot forskningsmiljøer, finansiert gjennom forskningsrådet og BOTT-universitetene (UiB, UiO, NTNU og UiT).

³⁷ Bagatellmessig støtte (De minimis-støtte) er offentlig støtte til bedrifter som er så lav at den ikke regnes som statsstøtte under EØS avtalen.

³⁸ Konkrete eksempler på virksomheter som NCC HPC har bistått framgår av brukerhistorier på nettsiden deres: <https://www.sigma2.no/nb/hvem-er-det-som-bruker-hpc>

tjenester knyttet til digital transformasjon og kunstig intelligens.³⁹ Tilbudet i de to EDIHene er likeartede, og dreier blant annet om kurs og opplæring, mentortjenester og «test before invest»-muligheter. Virksomheter som ønsker å benytte seg av tjenestene må først gjennomføre en digital modenhetstest, for at EDIHen kan tilpasse tjenestetilbudet til virksomhetens behov.

EDIHene forteller i intervju at de siden etableringen har brukt mye tid på å konsolidere seg, skaffe finansiering og gjøre tjenestetilbudet kjent blant SMB-er. Det er derfor et begrenset antall virksomheter som har benyttet seg av tilbudet innen våren 2025. Potensialet er imidlertid stort, fordi EDIHenes tjenester skal bidra til digital transformasjon i bredden av norsk næringsliv. EDIH-ene kan også fange opp virksomheter som kan dra nytte av tjenestene som leveres av NCC HPC. På den måten er EDIHene og NCC HPC del av samme økosystem som skal bidra til digital transformasjon og utvikling av norske bedrifter.

EDIHer er i prinsippet en type kapabilitet som Norge kunne finansiert utelukkende med nasjonale midler. Det pågår imidlertid arbeid med å skape bedre nettverk og samarbeid på tvers av de nasjonale EDIHene som trolig ville vært vanskeligere for nasjonale EDIHer å ta del i uten deltakelse i DIGITAL. Etter vår forståelse skal EDIHene på sikt også legge til rette for at virksomheter kan nyttiggjøre seg kompetanse i EDIHer som er lokalisert i andre land, noe som i så fall vil øke tilgjengeligheten til spisskompetanse for SMB-markedet i Norge.

Nasjonalt koordineringssenter for forskning og innovasjon innen cybersikkerhet (NCC-NO)

NCC-NO er et nasjonalt koordineringssenter for forskning og innovasjon innen cybersikkerhet som sammen med et europeisk kompetansesenter (ECCC) utgjør EUs organisatoriske rammeverk for innovasjon og industripolitikk innen digital sikkerhet (JD, 2021). NCC-NO administreres av Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) og Forskningsrådet, med NSM som leder. Hvert medlemsland i EU, samt Norge og Island, har etablert slike koordineringssentre, med felles målsetning om å øke Europas kapasitet innen cybersikkerhet og konkuranseevne, og danne et sterkt cybersikkerhetsfellesskap.

Mens evalueringen pågikk (2025) har NCC-NO fått godkjent to prosjektsøknader under DIGITAL.⁴⁰ Begge prosjektene er delvis knyttet til opprettelse og drift av senteret, men mesteparten av midlene fra programmet lyses ut videre.

Tidligere i 2025 lyste NC-NO, ved Forskningsrådet, ut ca. 20 mill. kroner til prosjekter («innovasjonsstøtte til morgendagens cybersikkerhet»). Utlysningen var åpen for alle sektorer, men spesielt rettet mot SMB-er (Forskningsrådet, 2025). Forskningsrådet fikk inn 141 søknader, til den totale sum av ca. 81 mill. kr, og 33 prosjekter fikk støtte. Senteret lyser høsten 2025 ut ca. 11 mill. kroner til digital sikkerhetsprosjekter i energisektoren (Forskningsrådet, 2025).

Gjennom NCC-NO får søkere, og da primært SMB-er, offentlig støtte til å gjennomføre datasikkerhetsprosjekter, slik at de blir bedre rustet til å håndtere

³⁹ Innovasjon Norge, Siva og Forskningsrådet er en del av det næringsrettede virkemiddelapparatet – disse yter ulike former for tjenester til norske bedrifter; både finansieringstjenester og kompetansetjenester.

⁴⁰ I sluttfasen av evalueringen, desember 2025, har informanter fra NCC-NO opplyst om at de har fått godkjenning på tre prosjekter, hvorav ett er avsluttet og to er pågående

datasikkerhetsbrudd framover. Siden offentlige myndigheter tar deler av kostnaden forbundet ved å gjennomføre slike prosjekter, er det grunn til å tro at flere virksomheter vil gjennomføre datasikkerhetsprosjekter. Dette er først og fremst til nytte for virksomhetene selv, men gir også større sikkerhet for storsamfunnet.

Halvledere/Chips industri

Chips Act ble vedtatt som forordning i 2023. I den forbindelse ble *Chips for Europe Initiative* lagt til DIGITAL som et nytt strategisk område (SO6) i arbeidsprogrammet for 2023–2024, og Chips Joint Undertaking (Chips JU) ble etablert (Europalov, 2023). Forordningen har to hovedformål: (1) å styrke Europas evne til innovasjon og utvikle tilstrekkelig industriell kapasitet til å ta i bruk og videreutvikle halvlederteknologi, og (2) å øke Europas motstandsdyktighet og forsyningssikkerhet innen halvledere (Europalov, 2023).

Et kjerneelement i Chips for Europe Initiative er etableringen av et nettverk av kompetansesentre på halvlederteknologi. CC-NorChip er det norske kompetansesenteret som hittil har fått finansiering via DIGITAL, av totalt 30 spredt over Europa. Sentrene skal senke terskelen for norske aktører, særlig oppstartsselskaper og SMBer, til å ta i bruk og utvikle halvleder- og sensorteknologi, ved å tilby teknisk ekspertise, utviklingsstøtte og informasjon om finansieringsmuligheter og kompetanseutvikling. CC-NorChip skal også bistå norske virksomheter med tilgang til europeiske pilotlinjer og designplattformer, og bidrar også til å etablere en egen norsk pilotlinje (piezoMEMS, som er en spesifikk type sensorteknologi).

Dette halvåret har senteret primært jobbet med å kommunisere framtidige muligheter utad, herunder holdt workshops og deltatt på konferanser. I henhold til intervju er det en målsetning om å hjelpe flere titalls virksomheter i løpet av firerårsperioden. CC-Norchip har også etablert samarbeid med de andre nordiske sentrene.

En viktig gevinst som følger av CC-NorChip er at halvlederindustrien i Norge kan styrke seg. Halvlederindustrien er en næring i vekst i Norge, og som ifølge en analyse av Menon, også har betydelig vekstpotensial framover, ikke minst som følge av EUs (og USAs) satsing på området (Menon, 2023).

5.2.2 Fysisk infrastruktur

Gjennom DIGITAL-programmet utvikles en del fysisk infrastruktur som brukere kan nyttiggjøre seg av.

Et annet kjerneelement i *Chips for Europe Initiative*, omtalt over, er etableringen av pilotlinjer for produksjon av halvledere. Dette er en type utviklings- og produksjonsinfrastruktur som gjør det mulig å teste, validere og skalere ny halvleder-teknologi fra forskningsstadiet til industriell produksjon (Chips-JU, u.d.). Norske miljøer er ikke med på å utvikle de pilotlinjene som nå er under etablering gjennom halvledersatsingen i DIGITAL, men bedrifter kan benytte seg av dem. En av formålene med CC-NorChip omtalt over, er å bistå bedrifter i Norge slik at de kan nyttiggjøre seg de kommende pilotlinjene.

Det utvikles også andre fasiliteter gjennom DIGITAL, eksempelvis Testing and Experimentation Facilities (TEFs) som er storskala europeiske test- og demonstrasjonsmiljøer for kunstig intelligens (AI), robotikk og avansert digital teknologi (Digdir, 2025). Vi har ikke data på om norske miljøer har tatt i bruk TEFs per i dag, men mulighetene er der.

Når det gjelder tungregning har vi over omtalt kompetansetjenesten rettet mot SMB-markedet. I henhold til intervju er det grunn til å tro at norske miljøer ikke ville hatt samme tilgang til selve tungregningsinfrastrukturen som bygges opp i Europa hvis vi ikke deltok i DIGITAL. Deltakelse i DIGITAL har muliggjort at Norge kan være medeier i superdatamaskinen Lumi. FoU-miljøer, både fra instituttsektoren og UH-sektoren er således også sluttbrukere for denne satsingen, og får direkte nytte i å kunne benytte seg av tungregningskapasitet.

5.2.3 Digital infrastruktur

DIGITAL-programmet finansierer også teknologiutviklingsprosjekter uten entydige sluttbrukere. Eksempler er ulike typer digital infrastruktur som eksempelvis dataområder (dataspaces) og blokkjede.

Et dataområde kan forstås som et økosystem for trygg og strukturert datadeling mellom mange aktører, basert på felles regler, standarder og infrastruktur. Norge deltar på prosjekter innen eID, meteorologi, helse, sirkulærøkonomi og språkmodeller bl.a. Hvilke sluttbrukere som vil ha nytte av disse dataområdene, vil være mange og varierte – fra offentlige virksomheter og næringsliv til sivilsamfunn og tjenesteleverandører. Forskningsmiljøer fremstår likevel som en særlig viktig målgruppe, ettersom tilgang til strukturerte og høykvalitetsdata kan gi grunnlag for både forskning, innovasjon og metodeutvikling. Blokkjede er en underliggende infrastruktur for datadeling, som kan benyttes på tvers av sektorer og domener.

Prosjekter som bidrar til å realisere konkrete endringer – som for eksempel eID og digital wallet, har stor nytteverdi for sivilsamfunnet, som følge av at det blir enklere og tryggere å dele data på tvers av land. Det vil forenkle hverdagslige oppgaver (som for eksempel å identifisere seg). Mye av den digitale transformasjonen, som både berører bedrifter og offentlig sektor, vil ha nytte for befolkningen til slutt, gjennom forenklet og sikker datadeling.

5.2.4 Utdanningsprogrammer

Gjennom DIGITAL er det som nevnt flere UH-institusjoner (gjærne i samarbeid med bedrifter) som har fått støtte til å utvikle utdanningsprogrammer. Nyten av disse utdanningsprogrammene tilfaller i stor grad næringslivet som har behov for spisskompetanse. Derfor er det også relevant for bedrifter å delta i utviklingen av utdanningsprogram (drøftet under 5.1.3). Ellers er en sluttbruker når det kommer til denne typen prosjekter, personer som er i utdanning, og som får mulighet til å gjennomføre arbeidslivsrelevant utdanning av høy kvalitet.

5.2.5 Potensial for ytterligere brukereffekter av deltakelse?

Siden DIGITAL-programmet bidrar til å bygge *opp* infrastruktur og kapabiliteter på det digitale området, er det på evalueringstidspunktet begrenset informasjon om faktisk bruk hittil. Overordnet viser imidlertid gjennomgangen at det gjennom programmet utvikles et stort økosystem av aktører med formål å bistå SMB-markedet og til dels offentlig sektor i den digitale transformasjonen, og at det utvikles tjenester og systemer som skal være til nytte for en bredde av aktører – herunder sivilbefolkningen.

5.3 Systemgevinster

I tillegg til prosjektspesifikke gevinster gir deltakelsen i DIGITAL også gevinster på nasjonalt nivå, som vi her omtaler som systemgevinster. Dette omfatter blant annet tilgang til oppdatert informasjon om europeisk politikkutvikling,

økte muligheter for å påvirke europeiske prioriteringer og standarder, samt styrket digital sikkerhet og beredskap. Videre fungerer DIGITAL som et virkemiddel som understøtter nasjonale mål innen digitalisering, kompetanse og teknologisk utvikling.

5.3.1 Muligheten til å få informasjon om og påvirke EUs politikk på det digitale området

Norge er som kjent ikke medlem av EU, og står derfor utenfor en rekke beslutningsarenaer. Som følge av deltakelse i DIGITAL, er Norge imidlertid også representert i fire formelle kanaler inn mot DIGITAL-programmet; programkomiteen, EuroHPC JU, Chips JU og ECCC (omtalt i kap.3.3). Norge har gjennom deltakelsen i DIGITAL og representasjonen i disse institusjonene, muligheter både til å få informasjon om programmets utvikling – som gjør at Norge får en sterkere posisjon til å innrette aktivitet deretter, men også til å påvirke utviklingen i programmet i tråd med nasjonale interesser.

5.3.2 Økt sikkerhet og beredskap

DIGITAL omfatter betydelige satsinger innen datasikkerhet gjennom blant annet ECCC og NCC-NO, samt ulike prosjekter som utvikler felles europeiske kapasiteter for trusselinformasjon, hendelseshåndtering, opplæring og testmiljøer. Gjennom norsk deltakelse får både myndigheter og virksomheter tilgang til et bredt europeisk samarbeid om digitale trusler, som vil kunne styrke Norges evne til å håndtere avanserte trusler som krysser landegrensar. I tillegg gir samarbeidet innsikt i fremvoksende trender og angrepsmetoder som det kan være krevende å følge med på alene.

5.3.3 Virkemiddel for å nå nasjonale mål på digitaliseringsområdet

Norge har satt seg et ambisiøst mål om å bli verdens mest digitaliserte land innen 2030. Digitalisering skal være et verktøy for å løse store samfunnsutfordringer, skape et tryggere og mer rettferdig Norge, og sikre muligheter for alle. Forutsetningene for å lykkes, er blant annet samarbeid på tvers av offentlig og privat sektor, god tilgang til sikker og fremtidsrettet digital infrastruktur, et sterkt fokus på datasikkerhet, personvern og tillit – og tilrettelegging for en fremtidsrettet digital kompetanse i befolkning og arbeidsliv. DIGITAL adresserer alle disse forutsetningene. Det er derfor ingen overdrivelse å si at deltakelsen i DIGITAL bidrar direkte til oppnåelsen av de overordnede målene i den nasjonale digitaliseringsstrategien.

Regjeringen har videre ambisjoner om at Norge skal bli ledende på verdiskaping med data. DIGITAL trekker utviklingen på dette området sterkt i retning av økt datadeling og datadrevet innovasjon, blant annet gjennom felles europeiske dataområder og standarder som vil være viktig for å realisere verdiskaping med data og fremme bruk av kunstig intelligens. DIGITAL gir også norske virksomheter tilgang til avanserte KI-ressurser og tungregnekraft, og legger til rette for etisk og trygg bruk av KI i både offentlig sektor og næringslivet – som er sentrale prioriteringer også nasjonalt.

DIGITAL slutter også opp om den grønne og digitale omstillingen ved å koble norske satsinger til europeiske initiativer for sirkulær økonomi og bærekraftige produkter. For næringslivet gir DIGITAL tilgang til nettverk, kompetanse og rådgivning, innovasjonsnav og finansiering, noe som styrker konkurranseevnen og evnen til å ta i bruk ny teknologi. Samlet sett er DIGITAL en katalysator for å realisere digitaliseringspolitiske ambisjoner om et tryggere, mer rettferdig og innovativt digitalt Norge.

5.4 Oppsummering og vurdering

Nytten ved å delta i DIGITAL kan vurderes både ut fra de konkrete prosjektene og deltakerne i dem, fra bruken av kapabilitetene som bygges opp, og fra mer systemiske forhold. Selv om resultater og bruksomfang varierer mellom områdene, viser analysen over at deltakelsen samlet sett styrker Norges nytte på en rekke områder, oppsummert i perspektiver under:

- **Transformasjonsperspektivet:** digital transformasjon i bredden av næringsliv og offentlig sektor
- **Teknologisk og industrielt posisjoneringsperspektiv:** å utvikle og posisjonere sterke norske fagmiljøer innen områder som er viktige for digital omstilling, eksempelvis halvlederteknologi
- **Kompetanse- og utdanningsperspektiv:** økt tilgang på relevant kompetanse gjennom utvikling av utdannings- og opplæringstilbud
- **Infrastruktur- og tilgangsperspektiv:** rimeligere og mer forutsigbar tilgang til sentral digital infrastruktur – som superdatamaskiner, tungregningskapasitet og ulike test- og utviklingsmiljøer
- **Bedre utnyttelse av verdifull data:** tilgang på relevante dataområder, for forskning og innovasjon
- **Regulatorisk påvirkning:** å påvirke regulatoriske rammebetingelser som utvikles i EU, for eksempel innen europeisk eID og tillitsinfrastruktur
- **Sikkerhet- og beredskapsperspektiv:** styrket digital sikkerhet og beredskap gjennom deltakelse i felles europeiske satsinger

Det ovenstående illustrerer at Norge gjennom deltagelse i DIGITAL kan ta del i oppbygging av digital infrastruktur, kompetansebygging og implementering av reguleringer og standarder. Det å samarbeide på tvers av land legger til rette for å skape retning og utnytte stordriftsfordeler og harmonisering av regelverk på en annen måte enn hvert enkelt land kan gjøre hver for seg.

Satsingene har relevans for utvikling av kunstig intelligens, beredskap, digital inkludering, offentlige tjenester, innovasjon og grønn omstilling. Det å delta i DIGITAL er, sammen med andre tiltak, relevant for å nå målene i den nasjonale digitaliseringsstrategien om et tryggere, mer rettferdig og innovativt digitalt Norge jf. Fremtidens Digitale Norge (DFD, 2024).

En utfordring i DIGITAL er at nytten av deltakelsen ikke alltid tilfaller aktørene som investerer tid og ressurser i prosjektene. For eksempel kan det være krevende for universitets- og høyskolesektoren eller instituttsektoren å prioritere deltakelse når gevinsten i stor grad realiseres hos andre sluttbrukere, som offentlig sektor eller små og mellomstore bedrifter.

Avslutningsvis vil vi bemerke at det er viktig å se deltakelsen i DIGITAL i et bredere perspektiv. For norske myndigheter handler den ikke bare om direkte nytte for enkeltaktører, men også om å bidra til å utvikle gode digitale rammevilkår i det europeiske fellesskapet Norge er del av gjennom EØS.

6 Oppfølging av DIGITAL i Norge

Oppfølgingen av DIGITAL foregår på flere nivåer i Norge; gjennom representasjon i programmets styrende organer, gjennom strategisk nasjonal styring og gjennom operativ mobilisering. I dette kapitlet ser vi nærmere på organiseringen av oppfølging av programmet i Norge, og hvordan den har utviklet seg i løpet av programperioden. Avslutningsvis vurderer vi behovet for endringer i siste del av programperioden.

6.1 Oppfølging skjer på ulike nivåer i Norge

Hovedansvarlig departement for DIGITAL i Norge er Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet.⁴¹ Ellers følges programmet opp på flere nivåer i statsforvaltningen. I figur 6.1 har vi illustrert oppfølgingen av programmet, de ulike aktørene som inngår og hvilken rolle de har i å bidra til resultater for Norge. I påfølgende avsnitt går vi igjennom oppfølgingen mer konkret.

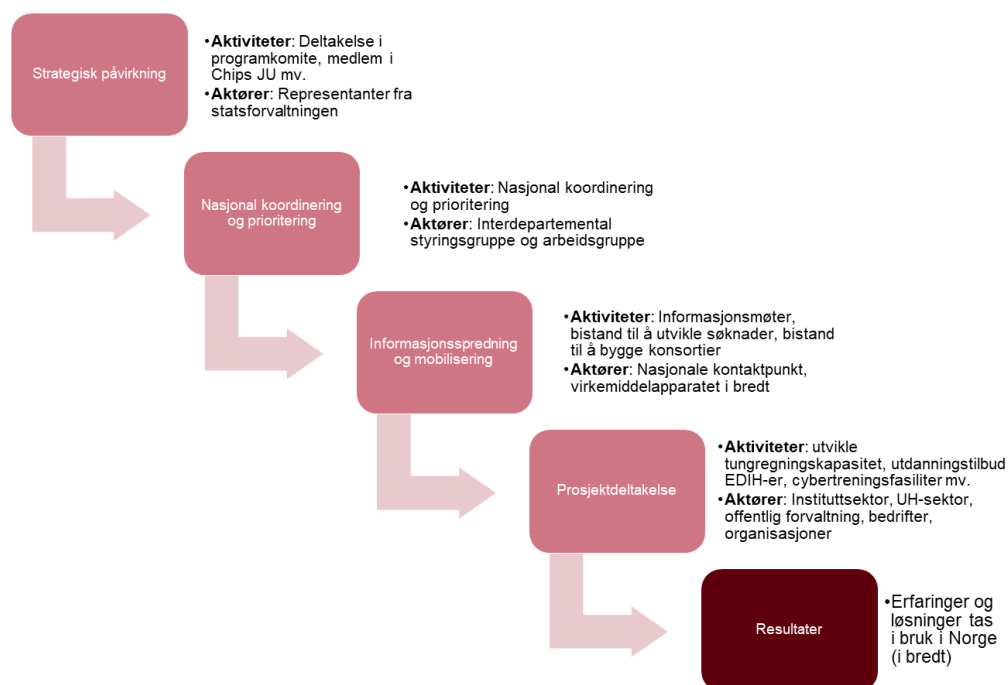
Overordnet jobbes det strategisk inn mot EU for å sette Norge i posisjon til å påvirke programmets retning, i tråd med nasjonale interesser, gjennom ulike kanaler. Mest sentralt her er programkomiteen, men Norge er også representert i tre andre EU-organer (Chips JU, Euro HPC JU og ECCC).

Siden programmet berører flere politiske områder, er det etablert en interdepartemental styringsgruppe og arbeidsgruppe i Norge for å følge opp programdeltagelsen. Styringsgruppen for programmet består av ledere fra Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet (NFD), Kunnskapsdepartementet (KD), Justisdepartementet (JD) og ledere fra virkemiddelaktørene Norges forskningsråd (NFR), Innovasjon Norge (IN), Digitaliseringsdirektoratet (Digdir) og Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir).⁴²

⁴¹ Da programmet ble etablert, var ansvaret lagt til Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Senere ble Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet etablert, og noen oppgaver fulgte med dit.

⁴² HK-dir ble formelt inkludert i arbeidet i 2024

Figur 6.1. Oppfølging av DIGITAL i Norge

Videre er det etablert et arbeidsutvalg med mellomledere og saksbehandlere fra de samme departementene og de underliggende etatene. Arbeidsutvalget forbereder møtene med styringsgruppen. I henhold til beskrivelsen av mandatet skal disse gruppene sørge for samarbeid og informasjonsutveksling om overordnede og tverrgående spørsmål knyttet til norsk deltakelse i DIGITAL og om utviklingen av støtteapparatet for DIGITAL.

En særlig sentral rolle i den operative oppfølgingen av programmet er lagt til de nasjonale kontaktpunktene, som på evalueringstidspunktet omfattet Digitaliseringsdirektoratet, Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og HK-dir. De nasjonale kontaktpunktene har ansvar for å gjøre programmet kjent og mobilisere til deltakelse.

- Digitaliseringsdirektoratet (Digdir) er et forvaltningsorgan underliggende Digital- og forvaltningsdepartementet. Samfunnsansvaret er å bidra til en effektiv brukerrettet og samordnet digitalisering av offentlig sektor (Digdir, 2025).
- Innovasjon Norge (IN) er et særlovsselskap eid av Nærings- og fiskeridepartementet og fylkeskommunene, med formål å bidra til næringsutvikling i hele landet, og som tilbyr ulike typer tjenester til norsk næringsliv. Selskapet jobber på oppdrag, også for andre departement (Innovasjon Norge, 2025). Innovasjon Norge har delansvar i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon, den delen som omhandler næringsliv (søyle 3).
- Norges forskningsråd (Forskningsrådet) er et statlig forvaltningsorgan underlagt Kunnskapsdepartementet. Forskningsrådet er forskningsstrategisk rådgiver for regjeringen, og forvalter en svært stor andel av statens bevilgninger til forskning (Forskningsrådet, 2025). Forskningsrådet er også nasjonalt kontaktpunkt for EUs rammeprogram for forskning og innovasjon (Horisont Europa).
- Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) er et forvaltningsorgan underlagt Kunnskapsdepartementet. HK-dir har forvaltningsoppgaver innen høyere utdanning, høyere yrkesfaglig

utdanning og kompetansepolitikk, herunder tilskuddsforvaltning. HK-dir er også nasjonalt kontaktpunkt for Erasmus+ som er et utdanningsprogram i EU. HK-dir fikk status som nasjonalt kontaktpunkt i siste halvdel av 2024.

Kontaktpunktene utgjør til sammen også en koordineringsgruppe, dvs. at de samarbeider på tvers, under ledelse av Digdir. I tillegg til å mobilisere til deltakelse i prosjekter i DIGITAL, har de nasjonale kontaktpunktene ansvar for å gi råd om oppfølging til eierdepartementene. De gir derfor innspill til arbeidsutvalg og styringsgruppe.

6.2 Oppfølging av norske interesser i DIGITAL

Det er oppnevnt to delegater til programkomiteen for DIGITAL, én fra Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet og én fra Digitaliseringsdirektoratet, i tillegg til to vararepresentanter. Delegatene har status som observatører i programkomiteen, med tale- og forslagsrett. I programkomiteen er alle deltakerlandene representert, og komiteen uttaler seg om kommisjonens forslag til arbeidsprogram (som utformes administrativt, av DG Connect) og kommer med innspill til prioriteringer i programmet og vedtar endelig arbeidsprogram. Observatører, som Norge, har ikke stemmerett når arbeidsprogrammet skal vedtas, men kan komme med skriftlige innspill og uttalelser i møter.

Programkomiteen har også en koordinerende funksjon overfor bl.a. Chips JU og EuroHPC JU som også er styrende organer i programmet. Norge er representert i Chips JU og EuroHPC JU, så vel som ECCC. Totalt er Norge dermed representert i fire formelle kanaler inn mot DIGITAL, der vi både kan få informasjon om programmets utvikling og ivareta norske interesser. Det kan nevnes at norske miljøer også er representert i flere ekspertgrupper i EU-systemet. Dette blir vurdert som viktig for muligheter til å få informasjon og å påvirke, men i henhold til informanter finnes det ikke en dekkende oversikt over denne typen representasjon.

På generelt grunnlag fremstår informasjonstilgangen likevel krevende. Informanter forteller at «ting går fort», og at beslutningsprosessene i Kommisjonen ikke nødvendigvis sammenfaller med hvordan beslutningsprosessene foregår i Norge – ikke minst når det kommer til bevilgninger over statsbudsjettet. Akkurat dette er en problemstilling som ikke bare gjelder Norge, men også land som er medlemmer i EU kan ha utfordringer med å områ seg fort nok. Imidlertid er en viktig oppgave for representantene i de sentrale institusjonene, å sikre at norske miljøer får delta i programmet på like vilkår som andre EU-land, og i tråd med rettighetene i EØS-avtalen, fordi kunnskapen om Norges posisjon i programmet ikke alltid er godt kjent utover i EU-systemet.

6.3 Oppfølging av programmet i Norge programperioden

Arbeidet med norsk deltakelse i DIGITAL startet sommeren 2018 da forslaget til forordning ble presentert. Samtidig startet også arbeidet med å sikre fulle deltakerrettigheter i tråd med EØS-avtalen. Informanter forteller at arbeidet med å sikre deltakerrettigheter har pågått siden da (ref. også 6.2).

Oppfølgingen av programdeltagelsen, på alle nivåer, har endret karakter og tilpasset seg underveis i programperioden. Under gjennomgår vi hovedtrekk i ulike faser; etableringsfasen, strategiutviklingsfasen og driftsfasen.

6.3.1 Etableringsfase

Regjeringen besluttet at kontaktpunktfunksjonen skulle fordeles mellom Digdir, IN og Forskningsrådet.⁴³ Etter vår forståelse henger dette sammen med at DIGITAL omfatter alle de tre virkemiddelaktørens ansvarsområder. De tre aktørene startet arbeidet med å konkretisere hvordan programmet burde følges opp, og hvordan samarbeidet kunne organiseres. Alle tre uttrykte tidlig at oppfølgingen ville bli ressurskrevende, ettersom programmet var nytt, bredt og komplekst og det var usikkerhet knyttet til hvordan det ville utvikle seg. De pekte også på behovet for finansielle virkemidler i tillegg til mobiliseringsaktiviteter, for eksempel støtte til søknadsskriving og toppfinansiering av prosjektdeltakelse for instituttsektoren, slik det finnes ordninger for i Horisont Europa.⁴⁴ Som følge av budsjettprioriteringer fikk mobiliseringsapparatet mindre midler enn ønsket, og det ble ikke etablert stimuleringsordninger for å øke deltakelsen slik de tre hadde foreslått.⁴⁵

Ifølge intervjuer med representanter fra mobiliseringsapparatet bestod aktivitetene i denne fasen hovedsak av informasjonsspredning, herunder deltakelse i møter, publisering av informasjon på nett og kommunikasjon i eksisterende nettverk. I tillegg jobbet Innovasjon Norge særskilt med å følge opp utlysningen vedrørende EDIH-ene, fordi de fikk en rolle i å prekvalifisere miljøer i denne satsingen. HK-dir var ikke formelt etablert som nasjonalt kontaktpunkt i starten, men bidro likevel med informasjonsspredning i sine kanaler, særlig på området SO4 Avansert digital kompetanse.

Informanter fra mobiliseringsapparatet oppfattet at EU-Kommisjonen hadde store ambisjoner om omfattende direkte prosjektdeltakelse fra næringslivet, inkludert SMB-er, samtidig som programmet i praksis ikke var godt tilpasset slike aktører. På generelt grunnlag opplevde informantene det som utfordrende å nå ut til nye mulige søkere. Informanter har også pekt på at flere utlysinger har vært avgrenset, og at det i praksis ikke har vært realistisk med et stort omfang av søkere. Det var også vanskelig for kontaktpunktene å få informasjon fra Kommisjonen. Flere informanter påpeker at det framstod som at Kommisjonen selv ikke alltid hadde svar på spørsmål, og at DIGITAL også fra EUs ståsted var et program der veien måtte bli til mens man gikk.

Informanter fra mobiliseringsapparatet forteller at de også relativt tidlig pekte på behovet for en nasjonal strategi for deltakelsen, for å få et tydeligere styringsdokument å jobbe ut fra.

6.3.2 Strategiutviklingsfase

Arbeidet med å utarbeide en slik strategi startet i 2022, og den endelige strategien ble lagt fram våren 2024. I samme tidsperiode var det statsrådskifte og endringer i departementsfellesskapet. Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet ble formelt etablert 1. januar 2024, og ansvaret med å følge opp DIGITAL og øvrige digitaliseringspolitiske saksområder ble flyttet til dette nye departementet. Etter vår forståelse var etableringen av

⁴³ HK-dir fikk status som nasjonalt kontaktpunkt i 2024

⁴⁴ Forskningsrådet forvalter to ulike ordninger. «Retur-EU» er en kompensasjonsordning rettet mot instituttsektoren som deltar i Horisont og «PES», som er prosjektetableringsstøtte til virksomheter som deltar i Horisont Europa eller Det Europeiske forsvarsfondet (EDF).

⁴⁵ Som eksternt utredningsmiljø har vi naturligvis ikke innsikt i de strategiske budsjettmessige prioriteringsdiskusjonene, kun utfallet av dem.

departementet både årsak til og konsekvens av at regjeringen vurderte digitaliseringspolitikken som viktigere enn tidligere.

Strategi for Norges deltakelse i DIGITAL (Regjeringen, 2024) ble utviklet i samarbeid mellom Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Kunnskapsdepartementet. De underliggende etatene og direktoratene som har funksjon som nasjonale kontaktpunkt, deltok også aktivt i strategiarbeidet.

Strategien definerer at målet med Norges deltakelse i DIGITAL er å sikre Norge størst mulig utbytte av programmet, gjennom involvering i europeiske samarbeidsprosjekter på viktige områder. Strategien peker videre på at det er ønskelig at Norge skal være representert på alle de strategiske områdene i programmet, også fordi områdene henger tett sammen (Regjeringen, 2024).

Informanter fra departementsnivået peker på at strategiarbeidet hadde stor verdi fordi det bidro til å skape felles forståelse av programmet på tvers av departementsfellesskapet, og også utover de mest sentrale departementene. Strategiarbeidet bidro også til at HK-dir ble inkludert som nasjonalt kontaktpunkt. Informanter fra mobiliseringsapparatet har også pekt på at strategiarbeidet hadde nytte for økt forståelse, men uttrykker også at de skulle sett at strategien også bidro mer til føringer og retning for mobiliseringsarbeidet.

Basert på mandatbeskrivelser og intervjudata framstår det som at styringsgruppas funksjon primært var/er å sikre at de berørte departementene får informasjon om programmet og mobiliseringsarbeidet, og at det i mindre grad har vært lagt opp til å bruke styringsgruppen til å gi styringssignaler for mobiliseringsarbeidet.

Høsten 2024 la Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet fram en nasjonal strategi for digitalisering i Norge, Det digitale Norge (DFD, 2024). De to strategiprosessene foregikk dermed parallelt, men intervjudata peker på at de to prosessene bare delvis var koordinerte. Digitaliseringsdirektoratet, og de øvrige aktørene i mobiliseringsapparatet bruker imidlertid også denne nasjonale digitaliseringsstrategien som grunnlag for sitt mobiliseringsarbeid.

Noen av prosjektutlysningene har hatt tettere oppfølging av nasjonale myndigheter enn andre. Dette skyldes delvis behovet for ekstra nasjonal medfinansiering for å utløse prosjektstøtten fra DIGITAL, men også fordi deltakelse her har vært vurdert som særlig viktig (Regjeringen, 2024). Det at disse prosjektene faktisk har fått nasjonal medfinansiering underbygger den strategiske viktigheten av at Norge deltar i disse. Innovasjon Norge har jobbet særskilt med EDIH, mens Justis- og beredskapsdepartementet har hatt en aktiv rolle i forbindelse med etableringen av det nasjonale koordineringssenteret for forskning og innovasjon innen cybersikkerhet (NCC-NO). Kunnskapsdepartementet hadde en sentral rolle da NCC HPC ble etablert under det forrige rammeprogrammet for forskning og innovasjon. Når det gjelder CC Norchip har Forskningsrådet bidratt til medfinansiering, etter mandat fra Nærings- og fiskeridepartementet.

6.3.3 Driftsfase

HK-dir har i løpet av programperioden blitt formelt kontaktpunkt. Direktoratet bidro i mobiliseringsarbeidet også før de fikk denne statusen, primært under det strategiske området SO4 *Avansert digital kompetanse*. Informanter

forteller imidlertid at arbeidet med å mobilisere har fått høyere prioritering etter at de fikk status som nasjonalt kontaktpunkt..

Informanter fra mobiliseringsapparatet forteller at mobiliseringsarbeidet har gått over i en driftsfase samtidig som evalueringen foregikk (2025). De siste arbeidsprogrammene ble vedtatt omtrent samtidig som evalueringsarbeidet startet. Med utgangspunkt i arbeidsprogrammene som nylig er vedtatt framstår det i sluttfasen som en vridning fra mer grunnleggende system- og kapasitetsbygging til mer spissede prioriteringer knyttet til oppfølging av nye regelverk (AI Act, Cyber Resilience Act, Digital Identity Wallet), i tillegg til at halvledere har fått en mer framtreddende plass i siste periode (Europakommisjonen, 2025).

De fire aktørene i mobiliseringsapparatet møtes jevnlig og diskuterer utlysningene og hvordan disse skal formidles videre i ulike nettverk og på ulike arenaer. Informantene forteller at arbeidsformen er fleksibel og fungerer godt.

Over tid har de ulike nasjonale kontaktpunktene på tvers av land også begynt å samarbeide mer – noe som har gitt fordeler i forbindelse med eventuell bistand i å identifisere relevante samarbeidspartnere og konsortiekonstellasjoner for mulige søkere.

Informantene fra departementene forteller at etter at strategiarbeidet var fullført, og programmet har gått over i en driftsfase, har det ikke vært behov for hyppige møter i styringsgruppen, men at oppfølgingen på dette nivået nå foregår mer ad-hoc.

Som følge av at ulike typer kapabiliteter er etablert i regi av programmet, herunder ulike nasjonale koordinerings- og kompetansesentre, har mobilisering av SMBer (som brukere av programmet) i stor grad blitt desentralisert (til disse). Aktørene som utgjør nasjonale kontaktpunkt, har ikke hatt ressurser til å jobbe aktivt ut mot brukersegmentet.

6.4 Forankring av kontaktpunktfunksjonen i hos virksomhetene og utfordringer i oppfølgingsarbeidet

De fire aktørene som har status som nasjonale kontaktpunkt i programmet har arbeidet med mobilisering til DIGITAL som del av sin oppgaveportefølje. Samtidig har de også mange andre oppgaver – flere av dem følger også opp andre programmer fra EU. For å sikre ressurser til oppfølgingsarbeidet i DIGITAL internt i virksomheten, indikerer intervjudata i dette prosjektet at det er viktig å formelt ha status som nasjonalt kontaktpunkt. HK-dir er et tydelig eksempel på dette. HK-dir bidro også før de fikk den formelle rollen, men det har blitt enklere for alle parter, og for HK-dir å prioritere arbeidet etter at de fikk et tydelig mandat.

Basert på intervjuer med aktørene som inngår i mobiliseringsapparatet er det også viktig at midler til nye oppgaver, slik som mobiliseringsarbeid til nye programmer, er øremerket. Innovasjon Norge har en «basiskostmodell», hvilket innebærer at det skal følge midler med hver ny oppgave de blir tildelt, mens de tre andre har i prinsippet muligheter for å omprioritere. Samtidig er det utfordrende å skulle nedprioritere annet arbeid.

Flere av aktørene som utgjør nasjonalt kontaktpunkt for DIGITAL, følger også opp andre EU-programmer. Forskningsrådet er eksempelvis nasjonalt kontaktpunkt for Horisont Europa, rammeprogrammet for forskning og innovasjon, mens HK-dir er nasjonalt kontaktpunkt for Erasmus+, som er EUs utdanningsprogram. Innovasjon Norge følger også opp deler av Horisont Europa. Fordelen med dette er at virksomhetene kan oppnå noen synergieffekter i oppfølgingsarbeidet av DIGITAL. Samtidig framstår det som at synergieffektene har blitt begrenset blant annet av budsjettkutt i samme periode (Forskningsrådet måtte redusere staben med 80-100 ansatte i 2023). Synergiene er også begrenset som følge av at DIGITAL-programmet er så sammensatt og komplekst, og at det er ganske forskjellig fra både rammeprogrammet og utdanningsprogrammet, selv om noen utlysninger er tilgrensende de to. Det framstår også som en stor utfordring at beslutninger i EU-systemet gjøres så raskt. Norges representant i Euro-HPC forteller eksempelvis at Norge fikk svært kort tid på seg til å vurdere deltakelse i AI-factory (som er en del av Horisont Europa, men som i en periode ble antatt ville komme som utlysning i DIGITAL), noe som også vanskeliggjør å hente ut synergier.⁴⁶

Informantene som utgjør de nasjonale kontaktpunktene viser til godt internt samarbeid, men peker samtidig på at oppfølgingen av DIGITAL i stor grad har vært preget av individuelt ansvar.

6.5 Oppfølging i resten av programperioden

Vi har ikke objektive data som kan belyse om det operative mobiliseringsarbeidet har bidratt til økt deltakelse i programmet, men intervjuer indikerer at effekten er lav. Flere prosjektdeltakere forteller at de deltar i DIGITAL enten fordi prosjektet deres er en naturlig videreføring av tidligere prosjekter, eller fordi de har blitt invitert med av internasjonale kontakter. Informanter fra mobiliseringsapparatet forteller på sin side at prosjektene må være «gryteklare» for å nå opp i konkurransen, også fordi en rekke av utlysningene framstår begrensende.

Det er like fullt vår vurdering at det ikke trengs å gjøres endringer i det operative mobiliseringsarbeidet i nåværende DIGITAL-program. De siste arbeidsprogrammene, som berører resten av programperioden er vedtatt, og mobiliseringsapparatet har etablert et internt fleksibelt samarbeidsopplegg som framstår som velfungerende, innenfor budsjettrammen som står til rådighet. Det er vår vurdering at det er viktigere å planlegge for, og vurdere Norges deltakelse i EU-program fra og med 2027.

Imidlertid kan det være relevant å se nærmere på hvordan man kan få til mobilisering til kapasitetene som bygges opp, siden potensialet her ikke er utnyttet. Sentrene har et ansvar for å gjøre tilbudene kjent, men jo mer tid som går til å markedsføre seg både i et komplisert virkemiddelapparat og mot målgruppen, desto mindre tid får de til å levere selve kompetansetjenestene. Disse sentrene må ellers sees i sammenheng med det øvrige næringsrettede virkemiddelapparatet. Det næringsrettede virkemiddelapparatet kan oppleves som komplekst og vanskelig å orientere seg i for små og mellomstore bedrifter allerede (se eksempelvis (Deloitte, 2019) og (SØA, 2023)).

⁴⁶ <https://www.sigma2.no/national-ai-factory>

En annet forhold å se nærmere på er økonomiske insentivordninger for å øke deltakelsen i programmet. En tilbakevendende problemstilling i evalueringsarbeidet har vært at insentivene, særlig for instituttsektoren, er for lave for at de skal prioritere deltakelse i DIGITAL. Også informanter fra UH og næringslivet har pekt på denne problemstillingen. Dersom det er ønskelig å øke deltakelsen i programmet, vil det derfor bidra positivt om det ble utviklet insentivordninger tilsvarende ordningene som er etablert for å øke deltakelsen i Horisont Europa. Den svenske evalueringen av DIGITAL (Åström Analys AB, 2024) peker på behovet av økonomiske insentiver til bedrifter, så vel som institutter, og i vår evaluering har både universiteter, institutter og bedrifter pekt på at deltakelse i programmet er lite økonomisk fordelaktig.

Merk at vi ikke i denne evalueringen har gjort vurderinger av mulige innretninger på insentivordninger, ei heller hva slags type aktører som i så fall burde være støtteberettiget. Men i lys av at DIGITAL-programmet framstår som mer spisset enn Horisont Europa, er vi usikre på hensikten med økonomiske insentiver til å øke søknadsproduksjonen. Da er det risiko for å bevilge midler til unødvendige søknadsprosesser. En type toppfinansiering for virksomheter som når opp i programmet, kunne imidlertid vært vurdert.

6.6 Oppsummering og vurdering

Oppfølgingen av DIGITAL skjer på flere nivåer, fra strategisk påvirkning inn mot EU-systemet, til nasjonal koordinering på departementsnivå til operativ mobilisering ut mot mulige søkere. Digitaliserings- og forvaltingsdepartementet har overordnet nasjonalt ansvar for programoppfølging i Norge, men siden programmet favner bredt er Nærings- og fiskeridepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Kunnskapsdepartementet også involvert. Det nasjonale kontaktpunktansvaret er fordelt mellom hhv. Digitaliseringsdirektoratet, Innovasjon Norge, Norges Forskningsråd og HK-dir.

Oppfølgingen av programmet har endret seg og tilpasset seg underveis i perioden, ettersom programmet har utviklet seg og kunnskapen om programmet har økt. I perioden mellom 2022 og 2024 utarbeidet nasjonale myndigheter en strategi for Norges deltakelse i programmet. Dette arbeidet bidro positivt i å heve kunnskapen om og interessen for DIGITAL. Strategien konstaterer at alle strategiske områder i DIGITAL er like viktige for Norge, og de henger tett sammen. Like fullt har nasjonale myndigheter fulgt opp noen deler av DIGITAL mer aktivt, noe som blant annet skyldes behov for nasjonal medfinansiering for å utløse prosjektstøtte.

Vi har ikke objektiv data som belyser effekter av det operative mobiliseringsarbeidet. Det framstår imidlertid som at mange av de norske prosjektdeltakerne har blitt involvert som følge tidligere samarbeid og etablerte internasjonale nettverk. Aktørene i mobiliseringsapparatet har også pekt på at programmet er best egnet for miljøer i etablerte samarbeid og som har prosjekter som passer godt inn i relativt spissede utlysninger.

For øvrig oppfatter de nasjonale kontaktpunktene at samarbeidet mellom dem er godt, og at det også er viktig at alle de fire aktørene som har status som nasjonalt kontaktpunkt er involvert, fordi de har ulike nettverk å spre informasjon i. At HK-dir fikk status som nasjonalt kontaktpunkt var viktig både for direktoratet selv og for det totale mobiliseringsapparatet.

Det framstår som at mobiliseringsapparatet justerer seg selv i oppfølging av programmet, ut fra informasjon og signaler fra kommisjonen. Derfor ser vi ingen grunn til å skulle gjøre justeringer det konkrete mobiliseringsarbeidet (ut mot deltakere) i siste del av programperioden. Det er viktigere å sikre at kapabilitetene som er bygget opp tas i bruk. Dersom det er et selvstendig mål å øke prosjektdeltakelsen, kan det imidlertid vurderes en type toppfinansiering til virksomheter som når opp i programmet.

Ut fra vår vurdering framstår den strategiske oppfølgingen av programmet som fragmentert. Samtidig hadde det neppe vært mulig å sentralisere arbeidet, siden programmet favner så bredt. Strategiprosessen bidro positivt for å samle aktørene og etablere felles kunnskapsgrunnlag og virkelighetsforståelse, men mobiliseringsapparatet uttrykker likevel at arbeidet med å følge opp DIGITAL-programmet mangler retning. Intervjuer med ulike representanter fra virksomhetene som inngår i mobiliseringsapparatet indikerer at det er mye EU-relatert kompetanse plassert i de underliggende etatene. Det er vår vurdering at denne kompetansen burde komme mer i spill for en enda mer koordinert og strategisk oppfølging av programmet.

7 Konsekvenser av å ikke delta i DIGITAL

Programperioden til DIGITAL går mot slutten, og arbeidet mot neste programperiode har begynt. På evalueringstidspunktet er det klart at DIGITAL ikke vil fortsatte på samme måte som det har gjort i til nå, men at satsinger på det digitale området vil trolig inngå i et konkurransefond. Konsekvenser av å ikke delta i DIGITAL-programmet, som drøftes i dette kapittelet, er likevel relevant å ha med seg i vurderinger av veivalg framover.

7.1 Overordnet om alternativer til deltakelse som assosiert medlem

EU-medlemsland står i en helt annen situasjon enn Norge når det gjelder deltakelse i EU-programmer. For medlemsland er programmene en del av medlemskapet i EU, og finansieres gjennom medlemsavgiften. Denne avgiften dekker alle EU-programmer samlet – også programmer som for enkelte land kan ha begrenset nasjonal relevans. Medlemslandene vurderer derfor ikke hvert program enkeltvis, slik Norge gjør.

For land utenfor EU finnes det flere former for tilknytning til programmene. Noen land kan delta som tredjeland, det vil si uten formelle rettigheter i styringsorganer eller beslutningsprosesser. Deltagere fra tredjeland vil i utgangspunktet ikke motta finansiell støtte fra programmet eller kunne ha rollen som koordinator i prosjektkonsortier. Andre land kan også delta som assosierte medlemmer, med eller uten rettigheter på linje med medlemslandene. Forskjellen ligger særlig i muligheter til deltakelse i styringsorganer, tilgang til prosjektmidler og forpliktelser til medfinansiering.

Da Norge vurderte deltakelse i DIGITAL, ble flere alternative modeller diskutert. Ifølge Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet (DFD) var det imidlertid ikke ønskelig for EU-kommisjonen at Norge skulle delta som tredjeland. Norge valgte derfor å arbeide målrettet for å få full assosiert deltakelse basert på EØS-avtalen – altså rettigheter og plikter tilsvarende EUs medlemsstater. Norge deltok dessuten fullt på linje med EUs medlemsstater i de forutgående programmene CEF og ISA², og som ble innlemmet i DIGITAL. Med andre ord har det aldri vært realistisk at alternativet til deltakelse i DIGITAL som assosiert medlem var en mer begrenset form for tilknytning, men snarere å stå helt utenfor programmet.

7.2 Konsekvenser av å ikke delta i DIGITAL – redusert nytte på en rekke områder

DIGITAL-programmet bidrar til at Norge kan ta del i felles europeiske satsinger innen kunstig intelligens, datadeling, innovasjon og grønn omstilling, og sikrer dessuten harmoniserte internasjonale standarder og regelverk. Dette styrker evnen til å utvikle et konkurransedyktig næringsliv, effektive offentlige tjenester og digital inkludering, slik at digitaliseringen kommer hele samfunnet til gode – i tråd med målene i den nasjonale digitaliseringsstrategien om et tryggere, mer rettferdig og innovativt digitalt Norge. Overordnet er vår vurdering at Norges ambisjon om å bli verdens mest digitaliserte land innen 2030 krever strategisk deltakelse i de europeiske fellessatsingene som setter retning, tempo og standarder for digital utvikling.

I kapittel 5 drøftet vi nytten av norsk deltakelse i DIGITAL fra ulike perspektiver. Dersom Norge ikke skulle deltatt i programmet, ville tilsvarende nytte blitt redusert eller bortfalt. Konsekvensene kan beskrives langs de samme perspektivene:

Transformasjonsperspektivet: Uten deltakelse i DIGITAL ville norske virksomheter hatt begrenset tilgang til europeiske testfasiliteter, kompetansesentre og EDIH-er, som i dag bidrar til å øke digital modenhet i både næringsliv og offentlig sektor. For små og mellomstore bedrifter og mindre offentlige virksomheter ville terskelen for å ta i bruk avansert digital teknologi vært høyere. Manglende deltakelse ville dermed svekket Norges evne til å nå nasjonale mål for digital transformasjon i bredden av samfunnet.

Teknologisk og industrielt posisjoneringsperspektiv: Manglende norsk deltakelse ville redusert muligheten for norske teknologimiljøer til å posisjonere seg i europeiske verdikjeder. Miljøer innen sensorteknologi, eID/digital identitet og andre strategiske områder ville i mindre grad fått tilgang til markeder, partnerskap og pilotering i europeisk skala. Dette ville svekket synlighet, konkurranseevne og kommersialiseringsmuligheter for norske aktører, samt redusert muligheten til å være leverandør inn i nye fremvoksende digitale markeder i EU.

Kompetanse- og utdanningsperspektivet: Uten DIGITAL-deltakelse ville Norge hatt begrenset tilgang til europeiske initiativer for utdanning, sertifisering og kompetansebygging, inkludert avanserte digitale ferdigheter knyttet til teknologier som mikrobrikker og digital havvind. Dette ville svekket koblingen mellom det norske utdanningssystemet og den teknologiske utviklingen i Europa, og dermed redusert tilgangen på kompetanse og arbeidskraft som norsk næringsliv og offentlig sektor har behov for.

Infrastruktur- og tilgangsperspektivet: Manglende deltakelse i DIGITAL ville medført at Norge sto utenfor utviklingen av kritisk europeisk digital infrastruktur, som superdatamaskiner (EuroHPC), cybersikkerhetsplattformer, tillitsinfrastruktur og datalagringsystemer. Norge ville i større grad vært henvist til nasjonale investeringer eller kommersielle aktører, uten innflytelse på modeller, standarder og driftsformer som legger premissene i Europa. Tilgangen ville vært mindre forutsigbar og mindre tilpasset norske behov.

Bedre utnyttelse av verdifull data: Uten deltakelse i DIGITAL ville Norge hatt redusert tilgang til europeiske datarom (dataspace), som er sentrale for trygg og effektiv deling og gjenbruk av data på tvers av sektorer og landegrensers.

Norske forsknings- og innovasjonsmiljøer ville hatt et smalere datagrunnlag, og norske aktører ville hatt liten mulighet til å påvirke arkitektur, standarder og styringsmodeller som vil prege fremtidens datadrevne tjenester og KI-systemer.

Regulatorisk påvirkning: Uten DIGITAL ville norske myndigheter og fagmiljøer hatt svakere mulighet til å følge og påvirke utviklingen av europeiske regelverk, rammeverk og fellesløsninger som direkte påvirker norsk digital politikk og forvaltning. Norge ville fått senere innsikt i nye krav (som EUDI Wallet), og dermed mindre tid til å forberede nasjonale tilpasninger. Dette ville økt risikoen for kostbare omstillinger i etterkant og reduserer muligheten for å få inn norske behov i utformingen av europeiske løsninger.

Sikkerhets- og beredskapsperspektivet: Uten norsk deltakelse i DIGITALs datasikkerhetsinitiativer, ville Norge hatt begrenset tilgang til europeisk trusselinformasjon. Dette ville svekket evnen til å oppdage, forstå og håndtere avanserte trusler som krysser landegrenser. Manglende deltakelse ville også gitt svakere innsikt i fremvoksende angrepsmetoder og trender, og isolert Norge fra den kollektive europeiske motstandskraften mot digitale trusler.

7.3 Veien videre mot neste program

Det at Norge skal bli verdens mest digitaliserte land innen 2030, tilsier at Norge bør fortsette å delta i europeiske fellessatsinger som setter retning, tempo og standarder for digital utvikling.

Etter vår vurdering blir det viktig å sikre at Norge står godt rustet til de nye europeiske satsingene gjennom European Competitiveness Fund (ECF). EUs foreslåtte langtidsbudsjett peker i retning av en kraftig oppskalering av satsingen innen områdene som dekkes av DIGITAL-programmet i dag.

ECF vil antagelig også inkludere digitalisering og teknologiutvikling på nye områder, og for eksempel adressere strategisk autonomi, forsvar og sikkerhetsrelaterte teknologier mer enn DIGITAL har gjort. En deltakelse i et neste program vil derfor kunne fordre nasjonal politikk på nye områder, og med nye koblinger på tvers av dagens politikkområder – samtidig som politikken og virkemidlene for datadeling, kunstig intelligens, grønn omstilling og digital sikkerhet fortsatt står sentralt og må videreutvikles.

Norske aktører må forberedes på å delta i større, tverrsektorielle prosjekter med europeisk skala – og på nye forventninger om innovasjon, europeisk interoperabilitet og ansvarlig teknologiutvikling. Vår vurdering er at tidlig tilpasning og målrettet forberedelse kan bidra til at Norge får god effekt av kommende EU-programmer.

Vår vurdering er videre at Norge vil få større utbytte hvis myndighetene har en enda mer strategisk tilnærming til deltakelsen, og samlet sett legger mer ressurser i oppfølgingen, enn under DIGITAL. Deltakelsen vil kreve god strategisk styring og samordning nasjonalt, og antagelig en bredere involvering enn til nå – både på strategisk nivå (flere departementer) og operativt i virkemiddelapparatet. Vår evaluering viser at mekanismer for mobilisering og medfinansiering både i enkeltprosjekter og satsinger har betydning for norske aktørers muligheter og vilje til å delta i Europeiske prosjekter.

Sannsynligvis bør mekanismene for mobilisering og medfinansiering videreutvikles. Det krever ressurser å sette seg inn i prosessene som foregår i EU, og ressurser til å forstå og få oversikt over hvilke miljøer i Norge som er særlig rustet for å bidra til å oppnå ambisjonene EU har for satsingene. Det framstår som det finnes mye EU-kompetanse i de ulike offentlige aktørene, som sammen har ansvar for DIGITAL i dag, men at kompetansen er spredd. Det finnes også mye EU-kompetanse som er ytterligere desentralisert, eksempelvis EU-rådgivere på universiteter og høyskoler, og som vil ha bedre forutsetninger enn aktører i det næringsrettede virkemiddelapparatet for å forstå om utlysninger treffer egne miljøer. Det bør også etableres en god rigg for å få den samlede kompetansen i spill i det faktiske mobiliseringsarbeidet. Dersom det operative arbeidet oppskaleres og kanskje utvides til å dekke nye tematiske områder, tror vi også det blir svært viktig å utvikle og opprettholde en felles, helhetlig digitaliseringspolitisk kompetanse i hele virkemiddelapparatet, slik at mobiliseringstiltakene innrettes mest mulig strategisk for Norge.

I nåværende program har det i noen sammenhenger vært nødvendig med nasjonal medfinansiering for å i det hele tatt få prosjektstøtte fra programmet. Signaler fra EU er at det fortsatt vil være forventninger om nasjonal medfinansiering av ulike satsingsområder. Dette innebærer at Norge også framover må være koblet tett på prosesser i EU, for raskt å kunne foreta budsjettmessige avklaringer når de kommer. Denne utfordringen står ikke Norge alene om. Også medlemsland opplever at det kan være krevende å områ seg i tide.

Infrastrukturen og kapasitetene som bygges opp og/eller videreutvikles i DIGITAL vil mest sannsynlig også være sentrale fundament i framtidige programperioder. Dermed er det grunn til å tro at EU også framover vil ha behov for å finansiere opprettholdelse og evt. videreutvikle disse. Nasjonale myndigheter må sannsynligvis bidra her.

Når det gjelder kapabilitetene som bygges opp – ikke minst de nasjonale sentrene som skal bidra til digital transformasjon i SMB-markedet og offentlig sektor, så mener vi eventuell videreføring av slike må sees i sammenheng med det øvrige næringsrettede virkemiddelapparatet. Det næringsrettede virkemiddelapparatet kan oppleves som komplekst og vanskelig å orientere seg i for små og mellomstore bedrifter.

Norge har utarbeidet strategier som berører den digitale transformasjonen på ulike måter, og vil også utarbeide flere framover, eksempelvis innen kvanteteknologi. I disse sammenhengene er det viktig å forstå de framtidige planene EU har, slik at våre nasjonale prioriteringer og planer spiller sammen med de europeiske satsingene og investeringene på en god måte.

7.4 Oppsummering og vurdering

EU-medlemsland deltar automatisk i EU-program gjennom medlemsavgiften, og vurderer ikke hvert program enkeltvis. Land utenfor EU (som Norge) kan ha ulike tilknytningsformer; enten som tredjeland, uten rettigheter i styringsorganer, tilgang til prosjektmidler eller koordinatorroller eller som assosiert medlem, med rettigheter og plikter nær medlemslandenes. EU-kommisjonen ønsket ikke tredjelandstilknytning fra Norge, så fra Norges ståsted stod alternativene mellom å være assosiert medlem eller å stå helt utenfor programmet.

Dersom Norge ikke hadde deltatt i DIGITAL, ville nytten på flere områder blitt redusert eller bortfalt:

- **Transformasjonsperspektivet:** Norske virksomheter ville hatt begrenset tilgang til europeiske testfasiliteter, kompetansesentre og EDIH-er. Dette ville gjort det vanskeligere for næringsliv og offentlig sektor å ta i bruk avansert digital teknologi, og dermed svekket Norges evne til digital transformasjon.
- **Teknologisk og industrielt posisjoneringsperspektiv:** Norske teknologimiljøer ville hatt dårligere muligheter til å posisjonere seg i europeiske verdikjeder, med redusert tilgang til markeder, partnerskap og pilotering. Dette ville svekket konkurranseevne og kommersialiseringsmuligheter.
- **Kompetanse- og utdanningsperspektivet:** Norge ville hatt begrenset tilgang til europeiske initiativer for utdanning og kompetansebygging, noe som ville svekket tilgangen på relevant arbeidskraft.
- **Infrastruktur- og tilgangsperspektivet:** Norge ville stått utenfor utviklingen av kritisk europeisk digital infrastruktur, og vært mer avhengig av nasjonale eller kommersielle løsninger, uten innflytelse på standarder og modeller.
- **Bedre utnyttelse av data:** Norge ville hatt redusert tilgang til europeiske datarom (dataspace), noe som ville begrenset muligheten for trygg og effektiv datadeling og påvirkning av fremtidige standarder.
- **Regulatorisk påvirkning:** Norske myndigheter ville hatt svakere mulighet til å følge og påvirke utviklingen av europeiske regelverk, og fått senere innsikt i nye krav, noe som kunne gitt dyrere og mer krevende tilpasninger.
- **Sikkerhets- og beredskapsperspektivet:** Norge ville hatt begrenset tilgang til europeisk trusselinformasjon og vært dårligere rustet mot digitale trusler.
- **Mulighet for å nå nasjonale mål:** Uten DIGITAL-deltakelse ville Norges evne til å nå målet om å bli verdens mest digitaliserte land innen 2030 vært svekket, fordi felleseuropeiske satsinger setter retning, tempo og standarder for digital utvikling.

I en tid der digitalisering er en forutsetning for velferd, beredskap og grønn omstilling, er det etter vår vurdering ikke relevant å vurdere norsk deltakelse i EU-programmene isolert som et kostnadsspørsmål. Det handler om strategisk posisjonering, om å sikre nasjonal kapasitet og om å inkluderes når viktige beslutninger tas. Alternativet, å stå utenfor, vil svekke Norges evne til å nå mål på digitaliseringsområdet og redusere innflytelsen på Europas digitale fremtid, som Norge uansett vil være en del av.

I en tid der den transatlantiske tilliten er under press, blir det også stadig viktigere for Norge å stå tett sammen med Europa. EUs digitale satsinger representerer ikke bare omfattende teknologiinvesteringer, men også en strategisk plattform for europeisk selvstendighet og motstandskraft. For Norge handler derfor deltakelse i DIGITAL og kommende EU-programmer ikke bare om tilgang til ressurser og kompetanse, men om å være en del av et verdifelleskap som tar ansvar for den digitale fremtiden. Å stå utenfor vil

svekke Norges evne til å påvirke, beskytte og posisjonere seg i en verden der digitale kapabiliteter er avgjørende for nær sagt alle samfunnsområder.

8 Referanser

- Chips-JU. (u.d.). *chips.ju*. Hentet fra pilot lines: <https://www.chips-ju.europa.eu/Pilot-lines/>
- Deloitte. (2019). *Områdegjennomgang av det næringsrettede virkemiddelapparatet*. Oslo: Deloitte.
- DFD. (2024). *Framtidens digitale Norge, nasjonal digitaliseringsstrategi 2024-2030*. Oslo: Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet.
- DFD. (2025). *Prop 1 S (2025-2026)*. Oslo: Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet.
- Digdir. (2019). *Erfaringer fra CEF Digital og ISA*. Oslo: Digitaliseringsdirektoratet.
- Digdir. (2025). *digdir.no*. Hentet fra ta i bruk digital: <https://www.digdir.no/internasjonalt-arbeid/ta-i-bruk-digital/7459>
- Digdir. (2025). *digdir.no*. Hentet fra kva er digitaliseringsdirektoratet: <https://www.digdir.no/digdir/kva-er-digitaliseringsdirektoratet/703>
- Digdir. (u.d.). *digdir.no*. Hentet fra eID: <https://www.digdir.no/digital-identitet/regler-og-krav-bruk-av-eid/4702>
- Directorate-General for Research and Innovation. (2018). *A new horizon for Europe – Impact assessment of the 9th EU framework programme for research and innovation*. European Commission: Directorate-General for Research and Innovation.
- EESC. (2024). *Digital programme - evaluation report*. European Economic and Social Committee.
- EU. (2025, juli). *Publication office of the European Union*. Hentet fra Europe's budget Competetivenestt: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/7776a04c-637d-11f0-bf4e-01aa75ed71a1/language-en>
- EU. (u.d.). *European Union*. Hentet fra european-high-performance-computing-joint-undertaking-eurohpc-ju: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/european-high-performance-computing-joint-undertaking-eurohpc-ju_en
- Euro HPC JU. (u.d.). *Eurohpc-ju*. Hentet fra eurocc: https://www.eurohpc-ju.europa.eu/research-innovation/our-projects/eurocc_en
- EuroHPC. (u.d.). *EuroHPC-ju*. Hentet fra discover-eurohpc-ju: https://www.eurohpc-ju.europa.eu/about/discover-eurohpc-ju_en

- Europakommisjonen. (2018). *ec.europa.eu*. Hentet fra presscorner: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_18_4043
- Europakommisjonen. (2025). *Digital strategy*. Hentet fra Work programmes: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/work-programmes-digital>
- Europakommisjonen. (2025, juli 16). Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing the European Competitiveness Fund.
- Europakommisjonen. (u.d.). *digital-strategy.ec.europa.eu*. Hentet fra digital-programme: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/digital-programme>
- European Commission. (2025, Juli). *eur-lex.europa.eu*. Hentet fra legal content: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52025PC0555>
- FIN. (2025). *Prop 1 S (2025-2026) For budsjettåret 2026 — Statsbudsjettet (Gul bok)*. Oslo: Finansdepartementet.
- Forskningsrådet. (2025). *Forskningsrådet*. Hentet fra om oss: <https://www.forskningsradet.no/om-oss/hva/>
- Forskningsrådet. (2025). *Forskningsrådet.no*. Hentet fra innovasjonstøtte morgendagens cybersikkerhet: <https://www.forskningsradet.no/utlysninger/2025/innovasjonsstotte-morgendagens-cybersikkerhet/>
- Forskningsrådet. (2025). *Forskningsrådet.no*. Hentet fra cybersikkerhet resiliens energisektoren Norden: <https://www.forskningsradet.no/utlysninger/2025/cybersikkerhet-resiliens-energiesektoren-norden/>
- Innovasjon Norge. (2025). Hentet fra Om oppdragene: <https://www.innovasjonnorge.no/artikkel/om-opdragene>
- JD. (2021). *regjeringen.no*. Hentet fra EØS databasen: https://www.regjeringen.no/no/sub/eos-notatbasen/notatene/2021/sep/kompetansesenter-for-cybersikkerhet/id2886075/?utm_source=chatgpt.com
- KD. (2024). *Meld. St. 5 (2022–2023) Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023–2032*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Menon. (2023). *The Semiconductor industry in Norway*. Oslo: 2023.
- Miljødirektoratet. (2025). *Miljødirektoratet.no*. Hentet fra eu høring om digital produktpass.
- Møller, T. E. (2025). *Horisont Europa blir en del av et nytt europeisk konkurranseevnefond*. Forskningsrådet, dypdykk i Indikatorrapporten.
- NFD. (2025, November 12). *Innspill til EUs forslag til nye programmer*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/innspill-til-eus-forslag->

til-nye-
programmer/id3138839/?showSvar=true&consterm=&page=1&isFilter
Open=true

OECD. (2019). *Better Criteria for Better Evaluation*. OECD.

Oslo Economics. (2019). *Evaluering av norsk deltakelse i EU-programmene CEF og ISA2*. Oslo: Oslo Economics.

Regjeringen. (2024). *Regjeringen.no*. Hentet fra Strategi for norsk deltakelse i Programmet for et digitalt Europa - DIGITAL:
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/strategi-for-norsk-deltakelse-i-programmet-for-et-digitalt-europa-digital/id3033171/>

Regjeringen. (2025). *regjeringen.no*. Hentet fra EØS notatdatabasen:
<https://www.regjeringen.no/no/sub/eos-notatbasen/notatene/2022/juni/forslag-til-forordning-om-det-europeiske-helsedataområdet-ehds/id3014792/>

Regjeringen. (2025). *Regjeringen.no*. Hentet fra
<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/na-starter-arbeidet-med-nasjonal-strategi-for-kvanteteknologi/id3100025/>

Stortinget. (2025). *Stortinget*. Hentet fra EØS informasjon:
<https://www.stortinget.no/no/Hva-skjer-pa-Stortinget/EU-EOS-informasjon/EU-EOS-nytt/2025/eueos-nytt---4.-november-2025/under-forberedelse-eu-quantum-act/>

SØA. (2020). *Norway's participation in the EU framework programmes for research and innovation*. Oslo: Samfunnsøkonomisk Analyse AS.

SØA. (2023). *Underveisevaluering av En vei inn*. Oslo: Samfunnsøkonomisk Analyse AS.

UD. (2020). *Prop. 179 S (2020–2021) Samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av en forordning om opprettelse av Programmet for et digitalt Europa (2021–2027)*. Oslo: Utenriksdepartementet.

Åström Analys AB. (2024). *Halvtidsutvärdering av det svenska deltagandet i Programmet för ett digitalt Europa*. Myndigheten för digital förvaltning.

